SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 29
45/2014
8. november 2014

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

D. MACHALA ODKAZUJE S. MIČEVOVI A M. KRNOVI Strana 4.

PREČO SA CENNÉ PAPIERE PREMENILI NA BEZCENNÉ Strana 5.

SPRÁVCA MAROŠ SMOLEC O ZMENÁCH V MATICI Strana 6.

KRAJANOM VO ŠVAJČIARSKU PREKÁŽA NAŠA BYROKRACIA Strana 7.

SOFEROVO MAUZÓLEUM – TURISTICKÝ MAGNET Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

V minulých dňoch poslanec Jozef Mikloško interpeloval generálneho prokurátora v súvislosti s výrokmi europoslankyne Moniky Flašíkovej-Beňovej. Na svojom facebooku reagovala na mimoriadnu synodu o rodine a v tejto súvislosti napísala: „Prekvapilo niekoho, že tí starí černokňažníci zasadali v princípe úplne zbytočne? A že celá synoda bola len sofistikovaný marketingový ťah slúžiaci na deklarovanie konzervativizmu a jeho moci medzi tými, ktorí kryjú pedofíliu, kokaín a Vatikánsku banku. Nuž, Boh ich vidí, chrapúňov starých.“ Mikloško v interpelácii poukázal na to, že „poslankyňa týmto výrokom urazila takmer tri štvrtiny obyvateľov Slovenska a ponížila katolícku cirkev, jej hierarchiu, najmä seniorov. Za oveľa menší prehrešok bola moderátorka RTVS Kristína Kormúthová okamžite vyhodená z práce...?“

Europoslankyňa Flašíková-Beňová tvrdí o sebe, že je pokrstená, a preto má právo kritizovať cirkev. Ibaže europoslankyňa nekritizuje, ona sa pustila do boja s kresťanským vnímaním sveta. V Európskom parlamente podporuje každú iniciatívu smerujúcu proti tradičnej rodine. V Bratislave sa zúčastňuje na Dúhových pochodoch a postavila sa aj za rodinu neprispôsobivých občanov v Malackách, proti právam ich susedov. Svojím slovníkom oslovuje najnižšie pudy ľudského ega s jasným cieľom – rozvrátiť tisícročia kultivované vzťahy a normy v ľudskej spoločnosti.

Počas štvrťstoročného obdobia slobody a demokracie sa iba raz prejavila politická vôľa netrpieť protizákonnosť v politike. Išlo o podpisy na hárkoch DÚ, o ktorých sa jej vtedajší predseda Milan Kňažko na tlačovej besede vyjadril, že ich nie je dosť. Napriek tomu strana kandidovala v parlamentných voľbách. Vtedajší premiér Mečiar dal podpisy na hárkoch skontrolovať, no opozícia to označila za útok na slobodu a demokraciu a vládu zaplavili demarše z demokratického západného sveta.

Čo s tým?

Eva ZELENAYOVÁ

R - 2014057

NEOGRAFIA MARTIN

www.neografia.sk

ISSN 0862-8823 45

9 770862 882007

Doterajšie prívlastky a označenia Slovenska zrejme nestačia – treba iné!

Vlasť potrebuje vlastencov, nie logá a slogany

Ivan BROŽÍK – Karikatúra Andrej MIŠANEK

Branding je popri označení tetovacej techniky, ktorou sa značkuje dobytok, aj pojem pre budovanie a posilňovanie firemnej a inej značky pomocou rôznych marketingových aktivít. Brand je jedno z najnovších slov vo výbave ministra zahraničných vecí Slovenskej republiky Miroslava Lajčáka. Používa ho v súvislosti s vytváraním novej značky Slovenska.

Do prípravy budovania značky Slovenska sa môže zapájať aj široká verejnosť. Na tento cieľ je k dispozícii pomerne obsahovo prázdny, ale zato dosť neprehľadný webový portál www.brandingslovenska.com. Ľudia jeho prostredníctvom majú priestor na vyjadrenie sa k identite SR a na navrhnutie atribútov, z ktorých by sa malo pri tvorbe značky vychádzať. Vyjadrenia však možno zrátať na prstoch jednej ruky. Verejná diskusia prostredníctvom spomínanej internetovej stránky potrvá do konca roka. Je však otázne, či o tom vôbec niekto na Slovensku vie. Informácia o tom, že Slovensko „pripravuje budovanie značky“, je totiž skutočným prekvapením.

■ AKOŽE DISKUSIA...

Značka Slovenska – to, ako a čím bude naša vlasť už na prvý pohľad vyvolávať asociácie v zahraničí – nie je hľadanie maskota na majstrovstvá sveta, ani anketa o názve nového cyklomosta. Aj tie však trvali dlhšie a boli propagované oveľa viac a intenzívnejšie ako verejná diskusia, ktorá dostala od ministerstva zahraničia reálne asi tak šesť týždňov. Už len to, že jej zverejnenie prekvapilo, je dôkazom toho, ako málo sa o iniciatíve, ktorá sa ukončí v závere roka, niekoľko týždňov pred koncom roka, naozaj vo verejnosti vie. Pretože pripomienkovať „čosi“ možno skutočne iba do konca roka. Sám minister Lajčák tvrdí: „Za viac ako dvadsať rokov tu bolo viacero pokusov, ale väčšina boli nárazové, rezortné alebo agentúrne, ale neboli výsledkom vážnej verejnej diskusie a zapojenia sa odborníkov. My to už viac ako tri roky robíme, lebo chceme, aby značka Slovenska bola dôveryhodná,“ povedal pre TASR.

■ ARGUMENT PRE BRANDING

Podľa ministra zahraničných vecí potreba novej značky Slovenska sa zvyšuje s blížiacim sa predsedníctvom SR v Európskej únii v druhej polovici roku 2016. „Neviem si predstaviť, aby sme do tohto predsedníctva vstupovali s tým, aby si každé ministerstvo robilo svoj branding,“ povedal.

Po tom, ako ministerstvo získa spätnú väzbu od odbornej i laickej verejnosti, sa má budúci rok rozbehnúť proces profesionálneho vizuálneho stvárnenia brandingu Slovenska. „Ale úspešná značka je taká, s ktorou sa identifikujú jej občania, a práve preto od nich potrebujeme vedieť, ako chcú, aby Slovensko bolo videné v zahraničí,“ dodal minister.

■ NÁJDEME DOBRO?

Za dôležité považuje Miroslav Lajčák najmä to, aby sa SR dokázala okrem svojej kritiky pozrieť aj na množstvo pozitívnych príbehov a úspechov, ktoré krajina a jej ľudia dosiahli.

„Z čoho by teda mala vychádzať značka Slovenska? Je niečo pozitívne, čím sme výnimoční, rozoznateľní od iných a pre zahraničie príťažliví? Sú naša krajina a jej ľudia naozaj autentickí, kreatívni, rozmanití, inovatívni, pracovití a ambiciózni, ako navrhuje existujúca štúdia? A ak áno, ako sa to dá jednoducho a pravdivo pomenovať výstižným sloganom, prípadne zobraziť?“ Tak sa pýta na svojom súkromnom blogu autor Miroslav Lajčák. My sa zas pýtame, koľko obyvateľov Slovenska v tejto chvíli o nejakej štúdii chyruje? Slováci nepotrebujú „rebrand“ – nie sú firma, ktorá po zlom hospodárskom výsledku zavrie účtovné knihy, nechá sa ozdraviť, nesplatí záväzky a pod iným menom a značkou jej majitelia idú veselo do ďalšieho dobrodružstva na úkor tých, ktorí pracujú. Ale diskutovať aj o tomto by sme mali!

3 OTÁZKY PRE:

profesora Rastislava TÓTHA, politológa a komentátora diania v politike

Občan je už priveľmi skeptický k médiám

● Vedenie denníka Sme, ktoré ohlásilo hromadný odchod z redakcie tvrdilo, že zmenou vlastníkov periodika je ohrozená sloboda slova. Ako vnímate tento ich verejne prezentovaný názor?

Zmena vlastníckych vzťahov nikdy nie je o slobodách, ale o podnikaní. A čo si podnikateľ s tým urobí, to je jeho vec. Či využije ten istý kolektív, ktorý viedol denník, alebo príde so svojimi ľuďmi, patrí do jeho kompetencie.

● Čo podľa vás znamená vstup silnej finančnej skupiny Penta na slovenský mediálny trh? Môže tým vzniknúť konkurenčné prostredie medzi denníkmi, ako tvrdí Jaroslav Haščák, jeden z konateľov Penta group?

Určite sa chce zviditeľniť a chce zlepšiť vlastný imidž, ktorý nemá veľmi dobrý. Konkurencia je obyčajne dobrá vec, aj keď nemusí byť vždy užitočná. Teraz ide o to, aký bude mať charakter denník, do ktorého vstupuje finančná skupina Penta group, a ako profesijne kvalitní ľudia ho budú robiť. Zámer je jedna vec a realita druhá. A istotne nebude identický s tým, ktorý hodlajú založiť odchádzajúci redaktori Sme. Určite bude v niečom odlišný, ale v čom, to netuším, nepoznám ich zámery. Uvidíme. A bude tiež zaujímavé vedieť, odkiaľ budú mať na to finančné prostriedky.

● Môže to naštrbiť jednostrannosť tlače, ktorú roky usilovne budovala práve spoločnosť Petit Press?

Písaná tlač nemá až taký veľký vplyv ako elektronické médiá. Takže rozhodujúce je, či tie nebudú unifikované. Potom to za bohviečo nebude stáť. Ale náš občan je skeptický k médiám, takže neverí všetkému, čo počuje alebo čo vidí.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ
Foto: Ladislav LESAY

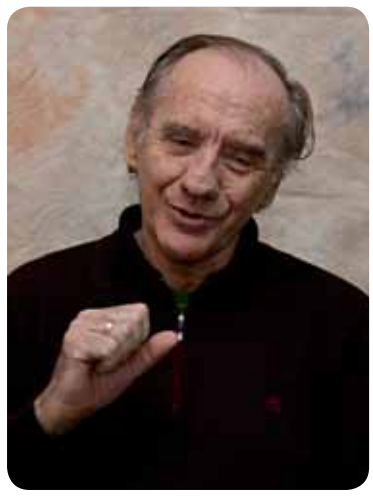

V SNN 46/2014 SI PREČÍTATE

- **Nežná revolúcia 1989 – ako ju prežívali dnešní predstavitelia Matice slovenskej**
- **Stručný dejepis Uhorska od Franka V. Sasinka si zaslúži nové vydanie**
- **Majster Š. L. Kostelničák navždy odložil paletu pred šesťdesiatimi piatimi rokmi**

Stále sa správame tak, ako by sme bez dlhov a ich narastania ani nemohli žiť

Chýba väčšia zodpovednosť na všetkých úrovniach

Štefan SAMSON

Otvorenosť a závislosť hospodárstva štátu sú od seba oddeliteľné iba v teoretických úvahách. V reálnom živote existujú vedno, idú spolu a jedna podmieňuje druhú. Otvorenosť aj závislosť ekonomiky toho-ktorého štátu je spojená s internacionalizáciou svetového hospodárstva a s dnes uskutočňovanými integračnými a globalizačnými procesmi.

Tak ako otvorenosť aj závislosť ekonomík jednotlivých krajín má svoje plusy a mínusy, výhody a nevýhody. Nepopierateľným plusom je, že vzájomná závislosť ekonomík ovplyvňuje a podporuje ich vývoj a rast. Jedna krajina sa učí od druhej a získava to, čo sama nemá, ale pre hospodársky rast to potrebuje, a tým sa vlastne krajiny navzájom obohacujú.

K mínusom patrí najmä menšia samostatnosť v rozhodovaní a uskutočňovaní vlastnej hospodárskej politiky. Negatívom je tiež väčšia ovplyvniteľnosť jednej krajiny druhou, ako je to pri nezávislých krajinách. S tým je spojený napríklad aj prenos nestability z jednej krajiny na druhú, inflácia, nezamestnanosť sa prenášajú cez hranice. Závislé štáty sú tiež viac zraniteľnejšie vonkajšími vplyvmi ako nezávislé štáty. K tomu ešte treba pridať tú skutočnosť, že malé krajiny a tiež ekonomicky slabšie a menej ekonomicky vyspelé krajiny v porovnaní s vyspelejšími sú zo svojej podstaty a možno aj nižšej ekonomickej vyspelosti viac závislejšie, a tým aj viac zraniteľnejšie.

■ **ZÁVISLOSŤ OD ZDROJOV**

Slovenské hospodárstvo je vysoko otvorenou ekonomikou a aj vysoko závislou. Je závislé od iných krajín svojou štruktúrou výroby a spotreby, štruktúrou svojho exportu a dovozu. Nedostatok vlastného podnikateľského kapitálu nás robí závislých od zahraničných investorov, ktorých prosíme, „lákame“ a rôznymi úľavami a dotáciami motivujeme, aby prišli k nám, a nie k susedom.

Naša závislosť sa zvyšuje nedostatkom potrebných vlastných prírodných zdrojov a surovín. Vonkajšie podmienky do značnej miery ovplyvňujú našu ekonomiku, a nie vždy máme naporúdzi alternatívy na vlastné riešenie a rozhodovanie. Tak je to povedzme s naším nedostatkom ropy a zemného plynu, a preto ich musíme dovážať. Úsilie o diverzifikáciu ich dnešného dovozu nám komplikujú s ním spojené existujúce technické, ako aj ekonomické podmienky, cenové a zmluvné dohody a v súčasnosti aj nepokojná, nejasná a neistá situácia v Ukrajine. Práve v takejto nepriaznivej politickej situácii sa ukazuje závislosť dovozu takých dôležitých komodít, ako sú ropa a zemný plyn, od jedného dodávateľa veľmi vysoká a ohrozuje našu výrobu – produkciu na export i spotrebu domácností. Hodnotu dovozu týchto komodít z Ruska nevieme a nedokážeme riešiť ani naším vývozom do tejto krajiny, a tak je naša obchodná bilancia s Ruskom vysoko pasívna.

■ **SMERY EXPORTU**

Náš vývoz z prevažnej časti tvoria automobily, pričom sme zas závislí od dopytu po nich v zahraničí. Náš domáci dopyt po autách je pri takej veľkej produkcii, ako je tá naša, veľmi malý. Vyvážame ich do viacerých krajín, v nemalej miere do štátov EÚ. Podobne je to aj so strojmi a zariadeniami. Nemecko patrí k ich veľkým odberateľom. Nie je preto nijaké tajomstvo, ale dlhšie už známy fakt, že ak sa ekonomike Nemecka dobre darí, prospieva to aj nám. Náš ekonomický rast je do značnej miery ovplyvňovaný ekonomickým rastom Nemecka, Česka, ale aj iných krajín, do ktorých smeruje náš export.

Aj v súčasnosti, v druhej polovici tohto roka, viaceré naše firmy zaznamenali nižšie objednávky od nemeckých firiem. Objednávky poklesli trebárs Železiarňam z Podbrezovej a podobný osud majú aj iné firmy strojárskeho a automobilového priemyslu, viazané na export do Nemecka. Príčina, ktorú my nemôžeme zmeniť, je v poklese ekonomiky Nemecka. Na jej slabšiu bilanciu zas vplýva utlmenosť ekonomík štátov EÚ, najmä štátov eurozóny.

■ **VPLYV DLHOV**

Ekonomická, ale aj politická závislosť každého štátu, teda aj slovenského, je určovaná aj jeho dlhmi. Aj keď Slovensko nepatrí k vysoko zadlženým krajinám – ak porovnávame veľkosť dlhu k veľkosti vytváraného HDP – musí zohľadniť, že jeho dlh z roka na rok rastie. Rastie vládny dlh, dlh firiem a v poslednom období zvlášť dlh domácností. V roku 2002 dlh Slovenska k vytvorenému HDP predstavoval 43,4 percenta, v roku 2008 klesol na 27,9 percenta, no v roku 2011 vzrástol na 43,6 percenta a v prvej polovici roka 2014 predstavoval 55,4 percenta.

Autor pôsobí ako pedagóg na Ekonomickej fakulte TU Košice.

P. Csákymu je pri podpisovaní sa bližšie Maďarsko ako Slovensko

Takto nás poniektorí politici zastupujú...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Karikatúra: Martin KRAJČOVIČ

Diváci spravodajskej televízie TA3 mohli v nedeľu 26. októbra vidieť reláciu V politike, kde Pál Csáky za Stranu maďarskej koalície (SMK) vysvetľoval moderátorke aj predsedovi Slovenskej národnej strany (SNS) Andrejovi Dankovi, ako to v skutočnosti bolo s jeho podpisom pod list viacerých europoslancov francúzskemu prezidentovi Hollandovi. Nuž, niekoho tie argumenty o tzv. preklepe a o zámernom meškaní vysvetlenia P. Csákyho mohli presvedčiť.

No až následné symbolické „ospravedlnenie sa“ tohto bývalého predsedu SMK na návšteve u prezidenta SR A. Kisku malo byť dovŕšením kauzy s tým, že Csáky vraj zámerne nepochybil, keď pri jeho podpise pod listom stálo, že v EP zastupuje Maďarskú republiku. Úžasné bolo, keď P. Csáky pred kamerami TA3 vyhlásil, ako si tri dni vychutnával zo svojej pozície „nadváhy“ tzv. úbohú „slovenskú mediálnu malosť“...

■ **ZALOV BLOG**

V tejto súvislosti sa na stránke politika Borisa Zalu objavilo toto vyhlásenie: „Uvádzanie Maďarska ako krajiny pôvodu pri mene europoslanca Pála Csákyho nemožno obísť ako náhodu. To preto, že poslanec Csáky sa od tejto identifikácie nedištancoval. Je to neakceptovateľné práve preto, že sa tým definitívne zriekol voličov, ktorí ho volili a dali mu mandát. Vedomý si tejto skutočnosti by mal poslanec Csáky vrátiť mandát občanom krajiny, v ktorej ho volili. Csáky tým totiž nezrádza len Slovenskú republiku, ale aj slovenských Maďarov, ktorí ho volili ako občania Slovenska. A to nie je žiaden nacionalistický prístup, ale občiansko-právny problém. A to aj v tom kontexte, že poslanec Csáky vytvoril aj tu v Európskom parlamente akúsi symbiózu so stranou Viktora Orbána FIDESZ.“

■ **NESTOJA ZA TO...**

Pál Csáky zavčasu nereagoval na otázky slovenských médií (pre neho očividne príliš „slovenských a malých“), aby vysvetlil, prečo je pod listom francúzskemu prezidentovi podpísaný ako europoslanec za Maďarsko. Už tento jeho prístup

AKTUÁLNE

nasvedčuje čosi o jeho arogancii voči občanom SR, a teda aj jeho vlastným voličom. Namiesto Csákyho reagoval pružnejšie predseda SMK a jeho stranícky šéf József Berényi, ktorý tvrdil, že išlo o omyl. List francúzskemu prezidentovi však podpísal aj iný europoslanec volený v Slovenskej republike Ivan Štefanec z SDKÚ a ten mal pri mene uvedené Slovensko.

Zarážajúce je okrem iného aj to, že P. Csáky má kanceláriu v Európskom parlamente v Bruseli vedľa kancelárií poslancov za maďarskú stranu Fidesz. V Štrasburgu je v spoločnosti slovenských kolegov z frakcie ľudovcov Józsefa Nagya a Anny Záborskej. Asi aby mu nebolo otupno. Voliči v Slovenskej republike, ktorí svojou neúčasťou v nedávnych eurovoľbách predviedli vrchol ignorovania vlastných slobôd ako rekord v rámci celej EÚ, môžu teraz sami posúdiť, čo dosiahli.

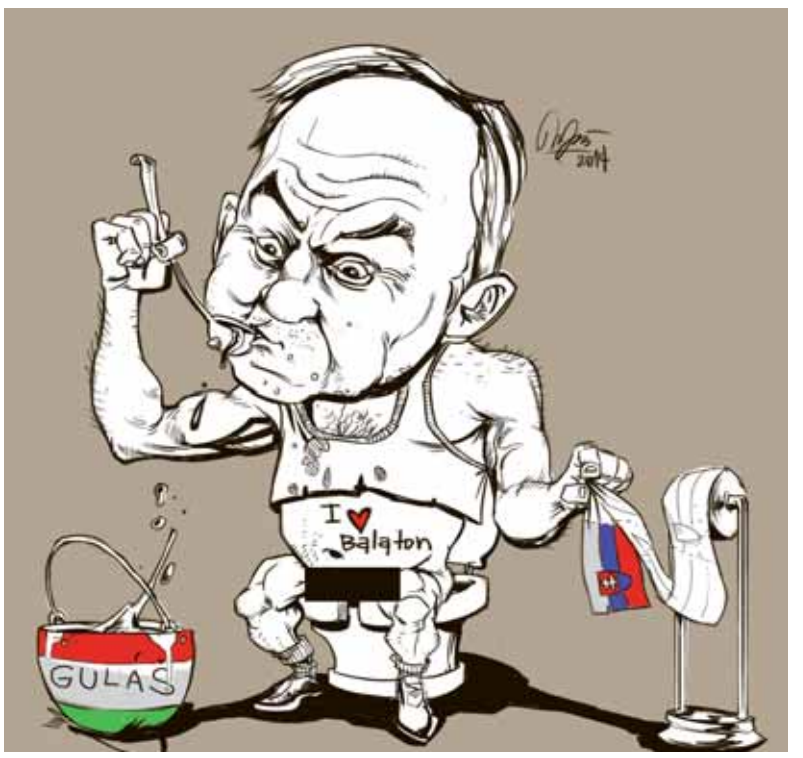

VŠIMLI SME SI

Súčasná agenda ľudských práv Európskej únie sa postavila proti ľudskej prirodzenosti. Proti všeobecnému dobru. Nie je preto prekvapením, že sa v mnohých európskych štátoch ľudia dožadujú vrátiť človeku jeho dôstojnosť.

Bez transparentov i bez slov

Na Slovensku sa už dlhodobo aktivizujú občania za tradičnú rodinu a istým úspechom bolo prijatie ústavného zákona, ktorým sa za manželstvo považuje iba zväzok muža a ženy. Zákonodarcovia tým predbehli aktivistov z Aliancie za rodinu, ktorá zbierala podpisy pod petíciu za vypísanie referenda o otázkach týkajúcich sa manželstva a rodiny. Konkrétne, aby sa manželstvom nemohlo nazývať nijaké iné spolužitie osôb okrem zväzku medzi jedným mužom a jednou ženou. Aby párom alebo skupinám osôb rovnakého pohlavia nebolo umožnené osvojenie (adopcia) detí a ich následná výchova. Aby nijakému inému spolužitiu osôb okrem manželstva nebola priznaná osobitná ochrana, práva a povinnosti, ktoré sú právnymi normami k 1. marcu 2014 priznané iba manželstvu a manželom, a aby školy nemohli vyžadovať účasť detí na vyučovaní v oblasti sexuálneho správania či eutanázie, ak ich rodičia alebo deti samé nesúhlasia s obsahom vyučovania.

Právne stanovisko k referendovým otázkam zaslala Ústavnému súdu SR Alliance Defending Freedom, v ktorom sa uvádza, že „toto referendum umožní občanom SR potvrdiť súčasne platný právny stav a dôležité spoločenské hodnoty, čo je úplne v súlade so znením slovenskej ústavy“. Na podanie prezidenta Andreja Kisku, ktorý sa v súvislosti s referendom obrátil na ústavný súd, aj iní renomovaní právnici uviedli, že prezident žiada ústavný súd, aby sa jeho návrhom zaoberal v širšom rozsahu, ako je jeho ústavná právomoc.

V utorok 21. októbra tiché zhromaždenie občanov v Bratislave pred prezidentským palácom a v Košiciach pred ústavným súdom vyjadrilo fakt, že o ohrozovaných hodnotách, o rodine majú rovnaké právo rozhodovať všetci. Bez transparentov i bez slov vyjadrili túžbu slobodne rozhodnúť o hodnotách Slovenska, o jeho budúcnosti.

Eva ZELENAYOVÁ

Spolupráca Matice a Ústavu pamäti národa

V bratislavskom sídle MS v Bratislave sa v piatok 10. októbra 2014 uskutočnilo stretnutie predsedu MS Mariána Tkáča a predsedu správnej rady Ústavu pamäti národa Ondreja Krajňáka. Obe inštitúcie sa, okrem iných činností, zaoberajú výskumom dejín 20. storočia, vrátane dejín totalitných režimov.

Matica slovenská už v predchádzajúcom období prejavila záujem vydať publikáciu o slovenských záchrancoch rasovo prenasledovaných počas druhej svetovej vojny. Anna Bandžáková, zakladateľka a predsedníčka slovenského združenia Spravodliví medzi národmi, poskytla MS podklady, ale zámer nakoniec nevyšiel. ÚPN má záujem pokračovať v tomto zámere a mieni sa obrátiť na Ústredie židovských náboženských obcí v SR, prípadne na Veľvyslanectvo Izraela v SR.

Z rokovania vyplynuli aj niektoré závery o spoločných vedeckých podujatiach, ktoré by sa mohli zaradiť do plánu Hlavných úloh MS na rok 2015 a nositeľom ktorých by bol zrejme Slovenský historický ústav a Krajanské múzeum. Odbornú verejnosť už dlho trápi neujasnenosť odbornej historickej a politologickej terminológie, čo sa odráža v žurnalistike a publicistike.

ČO INÍ NEPÍŠU

Ondrej KRAJŇÁK

Preto by jedným zo spoločných podujatí mala byť vedecká konferencia o tejto problematike predbežne v druhom polroku 2015 v Bratislave.

Vzhľadom na sté výročie začatia prvej svetovej vojny a na sedemdesiate výročie ukončenia druhej svetovej vojny Slovenský historický ústav pripravuje vedecké podujatie Rok 1945 – prielomový rok európskych dejín. Témou vojny by sa malo zaoberať v marci budúceho roku v Michalovciach aj ďalšie spoločné podujatie – odborný seminár k Malej vojne. Matica slovenská a Ústav pamäti národa by si chceli spoločne pripomenúť aj štyridsiate piate výročie založenia Svetového kongresu Slovákov. Podujatie plánujú uskutočniť aj so SKS v našom hlavnom meste v máji 2015. ÚPN prejavil záujem o filmové dokumenty Matice slovenskej – Zahraničná Matica slovenská, Jozef Cíger Hronský a iní matiční dejatelia. Jeho špecializované pracovisko chce nakrútiť dokument oral history s najstarším matičiarom Imrichom Kružliakom, ktorý sa v decembri tohto roku dožije sto rokov.

Peter MULÍK

Ukrajinské voľby a ich následky

Roman MICHELKO

Nedeľné voľby v Ukrajine predbežne uzavreli jednu kapitolu jej dejín, ktorá sa začala protestmi na Majdane po odmietnutí prezidenta Janukovyča podpísať asociačnú dohodu Európskej únie na Vilniuskom summite.

Treba si otvorene priznať, že Ukrajina v posledných dvadsiatich piatich rokoch nehľadiac na to, či tam vládol Kravčuk, Kučma, či tandem z Oranžovej revolúcie Juščenko a Tymošenková (neskôr sa stali tvrdými rivalmi), či Janukovyč, bola veľmi nepeknou oligarchickou spoločnosťou, v ktorej vládne elity bez ohľadu na rétoriku – proruskú alebo európsku – mali záujem len o jediné – čo najskôr a čo najviac zbohatnúť. Postupne sa tak vytvoril mocensky veľmi efektívne fungujúci systém, ktorý však vyhovoval len aktuálne vládnucim politikom a, samozrejme, oligarchom, ktorí ich do politiky vyslali. „Výbuch" na Majdane tak ani nebol o stiahnutí podpisu spod asociačnej dohody ako skôr o naivnej predstave, že ukrajinský politický a ekonomický systém sa zásluhou vzdialenej vízie prístupového procesu europeizuje a civilizuje. Ako vieme, udalosti nakoniec dostali celkom iný smer.

Iniciatívu prebrali extrémisti a radikáli, ktorí už aj tak veľmi rozdelenú ukrajinskú spoločnosť ešte viac zradikalizovali. Nedeľné voľby mali teda nanovo ukázať, aký je reálny pomer politických síl, a či a do akej miery sa nádeje demonštrantov môžu naplniť. Ak si pozrieme volebné výsledky, bohužiaľ musíme konštatovať, že šance sú veľmi malé. Tak predovšetkým, ak tieto voľby mali byť prelomové, sotva päťdesiatpercentná účasť svedčí o tom, že väčšina voličov už nikomu neverí. Nízka účasť bola predovšetkým vo východných oblastiach, ktoré boli baštou proruských síl a extrémne nízka účasť v týchto regiónoch ešte

KOMENTÁR

ďalej skreslila volebné výsledky. V konečnom dôsledku však tým ešte viac odcudzila východoukrajinské obyvateľstvo od kyjevských elít.

Ďalším symptómom volieb je črtajúca sa rivalita medzi prezidentom Porošenkom a premiérom Jaceňukom. Extrémna ambicióznosť oboch aktérov akoby predznačila ich skorý politický stret. V čase uzávierky tohto komentára má prezident Porošenko inú predstavu o vládnej koalícii než premiér Jaceňuk. U oboch je už dnes jasný rozdielny politický štýl, ako aj snaha riešiť konflikt v odštiepeneckých regiónoch. Takmer s istotou sa tak dočkáme akéhosi déjà vu, aké sme zažili po rozpade tandemu lídrov Oranžovej revolúcie, keď sa spočiatku nerozlučná dvojica Juščenko – Tymošenková rozhádali tak, že Juščenkovi bol nakoniec milší jeho súper z prezidentského súboja Janukovyč, ktorý Tymošenkovú (za asistencie Juščenka) na poste premiéra vystriedal.

Jedným z mála pozitív týchto volieb je všeobecná tendencia odmietnuť starých zdiskreditovaných politikov, ako aj prepad extrémistických strán. Aj to sa podarilo len čiastočne. Je veľmi potešiteľné, že stranícka kandidátka Pravého sektora prepadla, rovnako ako Ťahnybokova ultranacionalistická Sloboda. Bohužiaľ, zásluhou zmiešanému volebného systému sa v jednomandátových volebných obvodoch pri jednokolovej voľbe podarilo do parlamentu dostať viacerým poľným veliteľom s veľmi problematickou nedávnou minulosťou. Takýmto spôsobom sa do parlamentu aj napriek fiasku vlastnej strany dostal hádam najodpudivejší zjav ukrajinskej (majdanskej) revolúcie líder Pravého sektora Dmytro Jaroš. Ponechanie zmiešaného volebného systému má ešte jeden veľmi nepríjemný dôsledok. Okrem toho, že parlament bude veľmi fragmentovaný, plný nezávislých poslancov, oligarchovia si udržia práve cez takýchto „vreckových" poslancov, ktorí boli zvolení len pre ich peniaze či nimi vlastnené médiá, neúmerný a veľmi skazonosný vplyv na ukrajinskú politiku. Jediným pozitívom volieb je tak úspech strany ľvovského starostu Andrija Sadového Svojpomoc, ktorá vznikla ako protestná strana proti zaužívaným praktikám ukrajinskej politiky. Rovnako pozitívne môžeme hodnotiť výsledok strany Vlasť expremiérky Tymošenkovej. Jej výsledok sotva 5,7 percenta z nej robí líderku najmenšej parlamentnej strany a politicky ju zbezvýznamňuje.

Ak niekto čakal od ukrajinských volieb stabilizáciu situácie a prijatie ťažkých, ale potrebných riešení či už v ekonomickej alebo politickej oblasti, tak musí byť sklamaný. Takmer nikto nedáva tomuto zloženiu šancu na prežitie celej volebnej periódy. Väčšina analytikov sa zhoduje, že šanca na trvanie tohto parlamentu je tak na jeden až dva roky. Tak sa nechajme prekvapiť.

O potrebe preznačkovania

Ivan BROŽÍK

Na rozdiel od môjho psíka necítim potrebu preznačkovania. Štvornohý bodrík nenechá značku na značke. A rovnako aj mnohí odkiaľsi vyrašivší manažéri, bodrí odborníci na čokoľvek. Len čo prídu do firmy, začnú brandovať či rebrandovať. Vo výrobnej firme zas branduchtivý jedinec premaľuje firemné farby, zväčša vymení celé „CI" – teda spoločnostnú identitu, čo v praxi znamená všetky vizitky, hlavičkové papiere a pod. Inak sa na chode firmy nič nezmení.

Najnovšie nás chce preznačkovať pán minister zahraničných vecí. A teda zrejme celá vláda, veď by nekonal na vlastnú päsť. Slovensko „potrebuje" rebrand. Nuž naozaj, pri najlepšej vôli neviem, či nám treba krivý Kriváň narovnať, pofotiť a poslať do sveta, alebo kľukatý Váh zrovnať do „lajny". Alebo zdžezovať štátnu hymnu, prípadne, ešte modernejšie – zrapovať.

Žijeme totiž v čase, keď aj názvy miest, regiónov, krajín či celých národov môžu fungovať ako reklamné

POZNÁMKA

značky s väčším či s menším marketingovým potenciálom. Platí to, aj napriek skutočnosti, že ich predstavitelia k tomu pristupujú zatiaľ skôr intuitívne, ako s aktívnym zámerom kultivovať práve tú svoju značku. Problémom pri rebrandingu je, že nie vždy splní očakávania. Ak zmeníme len názov a všetko ostatné zostane rovnaké, negatívne asociácie sa čoskoro môžu začať spájať aj s novou značkou. Ak má byť rebranding úspešný, najlepšie je, keď zmenu „obalu" sprevádza aj hlbšia zmena „obsahu".

Slovensko má svoju históriu. Možno o nej diskutovať, ale nezmeníme ju. Slovensko má svoje štátne symboly, tie zas – našťastie – pomenúva a chráni Ústava SR. Slovensko má aj svoj príbeh – ako sa zvyklo vravieť v modernejších časoch. Keďže však žijú takmer všetci jeho aktéri, ťažké by bolo ho rebrandovať, aby sa viac páčil. Alebo možno aj menej. Ale Slovensko má najmä svojich vlastných obyvateľov. Možno by sa zišlo rebrandovať celkové percento nezamestnanosti alebo výšku čistého priemerného príjmu v porovnaní s inými členskými krajinami Únie...

Vráťme sa však ešte k tej „zmene obalu". Určite by nášmu štátnemu renomé v zahraničí oveľa viac ako nejaká úradnícka zmena značky, odsúhlasená klubovými intelektuálmi, prospelo zníženie miery korupcie v štátnej sfére. Určite by nám prospeli transparentnejšie výberové konania. A taktiež by nám neublížilo, keby sa o Slovensku vravelo ako o krajine, kde sa majú dobre múdri, pracovití a vzdelaní slušní občania. A nielen bratranci a sestrenice bez bližšej konkretizácie.

Dovolím si teraz trochu teórie. Korporátna identita, teda značka, má v podstate tri základné oblasti. Vizuálnu prezentáciu subjektu na verejnosti. Ten musí byť vytvorený so znalosťou daného subjektu a jeho filozofie. Pochybujem, že tým dnešní štátni byrokrati vo vzťahu k Slovensku dostatočne disponujú. Ďalej je podstatná komunikácia – v rámci vnútrajška a aj navonok. Komunikácia štátu a zvyšku spoločnosti na Slovensku (a naopak) je však skôr zápasom. No a do tretice je tu súhrn spoločných cieľov, postojov a názorov vo forme pravidiel. A to je to, čo nám na Slovensku najviac chýba. Tu je parketa pre všetkých služobníkov, ergo ministrov. Ak si tieto tri základné atribúty rebrandingu neskultivujeme najskôr u nás, je nám zbytočný ten navonok.

SPOZA OPONY

Prečo sú Maďari zrazu problém

Dušan D. KERNÝ

Odrazu ako keby v Bruseli a vo Washingtone zazvonil budíček a Maďarsko sa stalo problémom, boľavým problémom. A ak to takto ďalej pôjde, tak sa bude treba zamyslieť, či s Maďarskom bude možné spolupracovať ako so spojencom. Keď to počúvate, koľko zrazu robí ten Orbán problémov, až sa čudujete, či všetky inštitúcie neinfiltrovali Žilinčania a či sa na Budapešť nepôjde na tankoch...

Čo sa stalo z obľúbeného dieťaťa Európskej únie a Severoatlantickej aliancie? Maďarsko je predsa to isté, ako bolo. Nikto ho nepremiestnil ani na mape Európy a ani nevymenil jeho desať miliónov obyvateľov. To len dlhé desaťročia sa Maďarsko doslova používalo na nátlak. Najprv to boli časy vojny proti Juhoslávii a bombardovania Belehradu, roky kosovskej krízy, keď Maďarsko bolo všestranným zázemím. To sa datovalo od maďarskej a nemeckej podpory vzniku samostatného Chorvátska, čo zároveň znamenalo samozrejmý koniec Juhoslávie. Európe vyhovovala politika menšín a regiónov dlhé roky, až teraz zrazu Budapešti vyčítajú, že požiadavkami autonómie narušuje zmeny na Ukrajine. Orbánov predchodca býval neraz hosťom Vladimíra Putina v Soči a nikoho to nepoburovalo. Teraz Orbán priam zrádza Európu, keď sa nepridáva k protiputinovskému chóru.

Samozrejme, že našinec nemôže mať a ani nemá ilúzie o politike a ilúzie o maďarskej tým dupľom. Ale pohľad na európsky vývoj za posledných dvadsaťpäť rokov hovorí jasne o tom, že pri všetkých udalostiach značnú úlohu hralo nielen národné, ale aj nacionalistické smerovanie mnohých maďarských politikov, a Viktora Orbána predovšetkým. Nebola to nijaká neznáma – práve toto prekvapilo mnohých znalcov, a to aj amerických ešte v čase, keď bol Viktor Orbán mladým politikom.

Pre slovenskú politiku to vždy bol problém, každá vláda mala iný prístup, veď Maďarsko bolo favoritom s veľmi dobrou znalosťou terénu na Slovensku a v zahraničí. V zahraničnej službe ostali všetko staré skúsené, všetkými masťami mazané líšky od Horna po Kovácsa. Prví videli, ako sa to v Moskve rúca zvnútra. A niektorí dokázali napokon aj nechať sa katapultovať do kresiel eurokomisárov či do iných dôležitých euro a natofunkcií. Píšem to s uznaním, pretože maďarská zahraničná politika vždy vychádzala zo svojich historických skúseností – ak to mám povedať veľmi jemne. Ale to isté by mala robiť samozrejme každá zahraničná politika suverénneho národa a suverénnej politickej špičky. To musí mať Slovák na pamäti, takrečeno musí byť vždy v strehu, ak ide o „biznis" s maďarským náprotivkom.

Nikdy som slepo nebrojil proti Maďarom, a tak sa mi prihodilo, že som sa jedného dňa prebral ako poradca štátneho tajomníka zahraničných vecí. Minister mal vtedy v kabinete jedného diplomata, štátny tajomník piatich, takže pomery boli jasné. Nerobil som si ilúzie, dekrét mi odovzdali komorne, podľa starej tradície, vedel som, že vždy ma nájdu, keď ma budú potrebovať, ale keď to budem ja potrebovať, tak sa ich asi nedovolám. Bolo to preto, že som mal samozrejme možnosť otvoriť si dvere o. i. aj k nemeckému ústavnému činiteľovi; rada bola jasná, treba uznať historickú úlohu Maďarov. Odvážne som tvrdil, že my s tým samozrejme nemáme problémy, problém je v tom, aby Maďari uznali naše dejiny. Bolo to netaktické, veď som chcel dostať radu, a nie poučovať, ale nezdržal som sa. Je to dlhší príbeh, ale ešte dnes patrí tá osoba k berlínskej špičke a ja rád by som zasa počul, akáže je to dnes historická úloha Maďarov, ktorú máme uznať. Lenže teraz my radu nepotrebujeme. Potrebujú ju tí veľkí, ktorí neraz tak účelovo používali aj Maďarsko proti nám. Teraz vedia, čo my vieme dávno.

SEBAOBRANA

Ministerstvo pôdohospodárstva sa opäť zameralo na kontrolu kvality predávaných produktov v obchodoch, aj na kontrolu potravín prevážaných na našich cestách. Podľa ministra pôdohospodárstva Ľubomíra Jahnátka kontroly boli od 1. júla do 30. septembra tohto roku. „Bolo to spolu 15 420 kontrol, z toho 1 817 z nich sa skončilo so zistenými nedostatkami. Najhoršie dopadli hypermarkety a supermarkety. Musia počítať s tým, že voči nim budú vyvodené aj patričné sankcie," povedal minister s tým, že ide o príliš vysoké číslo ďaleko od hranice, ktorú by mohla verejnosť vnímať ako takmer bezpečnú. Hniloba a pleseň v množstve kontrolovaných potravín je neprijateľná.

Čo to za (p)otrava

Vo všeobecnosti vraj možno konštatovať, že kvalita mnohých predávaných výrobkov sa v treťom štvrťroku oproti predchádzajúcim dvom kvartálom zhoršila. Zdokumentované fotografie aj videozábery odporne vyzerajúcich hnilobných balení ovocia a zeleniny vyvolávajú oprávnené obavy verejnosti. Nepotrebujeme ani vírus ebola, ak nás v predajných sieťach nezodpovední obchodníci otravujú podobným svinstvom. Nie je najdôležitejšie, ktorý spomedzi obchodných reťazcov konkrétne skončil v treťom kvartáli tohto roku najhoršie, ale čísla sú výstražné: najhoršie výsledky kontroly odhalili takmer tridsať percent nedostatkov a najnižšie číslo hygienických a zdravotných pochybení sa pohybovalo okolo desať percent!

Kontroly sa uskutočňovali nielen v samotných obchodoch, teda v skladoch a predajniach, ale aj počas prepravy potravín. Pri cestných kontrolách preverili 757 zásielok, ich hmotnosť dosiahla až okolo dvetisíc ton. Tieto kontroly preukázali nedostatky vo vyše desiatich percentách prepravovaných zásielok. V blokovom konaní udelili kontrolóri tridsaťštyri pokút, v jedenástich prípadoch posunuli vec do správneho konania.

Minister Jahnátek konštatoval, že predtým najhoršie pri cestných kontrolách dopadlo Maďarsko s 12 percentami, nasledovalo Poľsko so 7,1 percenta a Česká republika so 6,4 percenta nedostatkov. Hlavným problémom, ktorý inšpektori pri preprave identifikovali, bola nedostatočná hygiena, nedodržaný teplotný režim, neexistujúca dokumentácia o pôvode potraviny a chýbajúce označenie. Celkové množstvo všetkých kontrol na Slovensku, teda v rámci obchodných aj prepravných sietí, dosiahlo počet až 15 420, pokuty za zistené nedostatky boli 4 384 084 eur. To skutočne nie je malá suma.

V súvislosti s embargom na dovoz potravín do Ruska z Európskej únie vykonali inšpektori niekoľko typov kontrol na ochranu domáceho spotrebiteľa. Týkali sa najmä povinnosti nahlasovania prepravených či dopravených zásielok a tiež hygieny potravín. V tejto sfére orgány nášho štátu urobili v konkrétnom období až 1 305 kontrol a preverili 544 subjektov. Kontroly preukázali nedostatky v štyroch percentách prípadov, z toho však absolútnu väčšinu tvorili neohlásené zásielky.

„Tento údaj je alarmujúci najmä preto, že neohlásené zásielky môžu ohrozovať aj spotrebiteľov na Slovensku," uviedol minister Jahnátek. Nuž, čo sa prepravuje cez naše územie, to nemusíme hneď aj jesť, ale čo máme v obchodoch, to sa nám často dostáva aj do žalúdkov...

Robert LANDIS

Pozadie doterajšieho vývoja v Ukrajine – nefunkčný štát a moc oligarchov

Dve revolúcie, ktoré nič nezmenili

Dušan D. KERNÝ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Hlavným problémom výsledkov parlamentných volieb v Ukrajine je nielen nový pomer síl, fakt, že sa nekonali na časti územia štátu, alebo to, za akých podmienok ich uzná terajší ruský režim. Ide tu o to, či vznikne nová politická trieda, ktorá uskutoční zásadné zmeny v štáte, kde vládli oligarchické pomery natoľko, že demokracia prakticky nejestvovala, nefunkčný bol štát, ktorý nebol národný, ukrajinský, ale viacnárodný, a najmä rozdelený nie podľa národností, ale podľa záujmov oligarchov.

Namiesto pokračujúcej vojenskej ruskej hrozby, najväčšej od roku 1945, ktorou nás strašili, sa ukázalo, že v skutočnosti ide o najväčšiu vnútropolitickú katastrofu Ukrajiny od roku 1945. S miliónom utečencov, rozrumenými mestami a dedinami. Je to katastrofa, lebo regionálne rozdiely Ukrajiny nemožno – ako sa ukázalo – vyriešiť vojensky. Okúzlenie „majdanskou revolúciou" vyprchalo oveľa rýchlejšie než podmanivosť „oranžovej revolúcie" v roku 2005. To je časť názoru mesačníka Le Monde Diplomatique v analýze Klany Ukrajiny a mocenské pomery v demokracii, ktorá nikdy nejestvovala.

Spomínaný mesačník sa spytuje: prečo si nikto nekladie otázku o tom, čo vlastne zabránilo uskutočneniu kompromisu vo februári tohto roku. Vtedy za účasti ministrov zahraničných vecí Francúzska, Nemecka a Poľska a účasti ukrajinskej opozície sa vyrokúvali podmienky nekrvavej zmeny.

■ NEREVOLUČNÉ REVOLÚCIE

Problém spočíva v tom, že tak „oranžová revolúcia" 2005, ako aj „Majdan 2014" sa považovali za udalosti globálneho významu, ale nič sa nezmenilo na štruktúre reálnych vnútorných mocenských vzťahov. Politické, ako i ekonomické štruktúry sa takisto nezmenili. Na Majdane išlo o dočasnú koalíciu veľmi rozdielnych a protirečivých protestných skupín. To, čo sa západnej verejnosti prezentovalo ako zápas za európske hodnoty proti znovu oživenému ruskému imperializmu, v skutočnosti slúžilo na zakrytie pravdy o mocenskom boji veľmi protirečivých, rozdielnych zoskupení.

Masám protestujúcich v roku 2013 išlo v prvom rade o boj za prežitie v beznádejne defektnej demokracii. Hlavnými problémami bola inflácia, chudoba, nezamestnanosť a potom korupcia a rozpad zdravotnej starostlivosti. Drvivá väčšina ľudí nedôverovala parlamentu, politickým inštitúciám, napokon celej politickej triede, dve tretiny nedôverovali vtedajšiemu prezidentovi Janukovyčovi, ale rovnako aj opozičnej Juliji Tymošenkovej a Arsenijovi Jaceňukovi a už úplne nedôverovali šéfovi nacionalistickej Slobody Olehovi Ťahnybokovi. Hlavným problémom bolo to, ako vlastne fungovala ukrajinská demokracia. Motívy masy demonštrujúcich sa vonkoncom nezaoberali nejakými geopolitickými stratégiami.

■ KONTINUITA OLIGARCHOV

Lenže v máji sa voľbou prezidenta Petra Porošenka zaistila kontinuita moci oligarchov. Petro Porošenko bol kandidát západne orientovaného Pinčukovho klanu, ktorý sa roky usiluje o vstup Ukrajiny do EÚ a NATO. Svojím víťazstvom zahnal rivalizujúci klan Rinata Achmetova, ktorý stál za Janukovyčom, do defenzívy. Tieto oligarchické štruktúry a dominujúce klany sa vynorili pri vytváraní Ukrajiny po rozpade ZSSR. Komunistické vedenie, ktoré predtým nacionalistov potláčalo, prebralo od nich teraz koncept národnej nezávislosti a zvrchovanosti, aby si udržalo mocenské postavenie. Postavili sa na čelo pronárodného hnutia, ukrajinčina sa stala štátnym jazykom a katastrofálnu ekonomickú situáciu pripísali na vrub moskovského centra, privatizácia sa diala pod heslom mať všetko v ukrajinských rukách. Tak sa vytvorili tri veľké „klany", ktoré ukrajinskú ekonomiku a vlastne štát rozdelili tak podľa územia, teritoriálne, ako aj podľa druhov výroby.

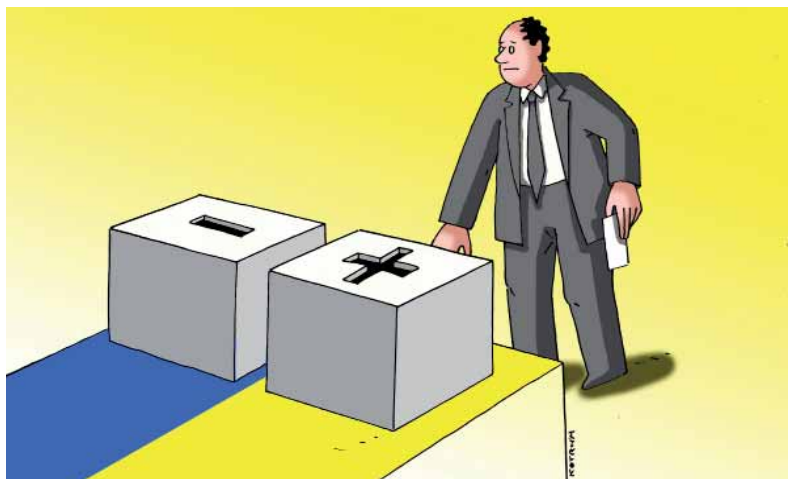

■ KLANY A ICH ŠTRUKTÚRY

Dnepropetrovský klan sa mocensky prepojil s politickou mašinériou vtedajšieho prezidenta Kučmu. S ním rodinne spriaznený Viktor Pinčuk sa spojil s finančnou skupinou Ihora Kolomojského. Tieto oligarchické štruktúry sa postarali o vytvorenie takých vzťahov medzi národnými hnutiami, stranami, médiami a politickou mocou, že zvonku sa to sotva dalo spoznať a prekuknúť. Keď sa v januári 2005 končilo volebné obdobie Leonida Kučmu, klany sa postarali o to, aby emancipované regióny, ktoré ovládali, prevzali kľúčové posty v Kyjeve – ako vedenie ministerstva zahraničných vecí, ministerstva energetiky, centrálnej banky, rady pre národnú bezpečnosť a obranu, ako aj colné ústredie a vedenia najdôležitejších parlamentných výborov.

Prvý krok prezidenta po zvolení bolo vymenovanie guvernérov v Donecku a Dnepropetrovsku tak, že Pinčukov klan potlačil rivalov a zabezpečil si naďalej svoje mocenské pozície. Veľa by o tom – teda o pokračovaní politických obchodov – mohol rozprávať aj primátor Kyjeva Vitalij Kličko, ktorého kampaň financoval a organizoval Pinčukov klan. S pohľadu Západu sa tieto vnútorné ukrajinské mocenské boje prekrývajú rétorikou novej studenej vojny, teda inak ako v Ukrajine samotnej. Oligarchovia sa teraz prezentujú ako realistickí politici, ale nie je to po prvý raz, že sa ukrajinské vnútorné problémy vysvetľujú vonkajším nepriateľom – Moskvou. Ukázalo sa, aké fatálne chybné bolo rozhodnutie regionálne problémy riešiť vojensky; „antiteroristická akcia", ktorá mala byť blesková, sa tiahne mesiace a pripisuje sa to vojakom z Ruska. Fakt, že viaceré batalióny národnej gardy financujú oligarchovia, o. i. Kolomojskij, len svedčí o tom, že si vlastne uzurpovali funkcie štátu.

■ PRÁCA S VEREJNOSŤOU

O „prácu s verejnosťou", vytváranie verejnej mienky sa klany postarali prostredníctvom televízií a novín tých mediálnych skupín, ktoré ovládali. A tak sa zmeny v ukrajinskej politike diali v zhode s tým, ako sa menili záujmy kapitálových skupín. Zahraničnopolitické záujmy jednotlivých skupín vždy vychádzali zo záujmov priemyselných skupín a napríklad o proeurópskej politike „oranžovej koalície" – na rozdiel od proruskej orientácii Janukovyča – sotva možno hovoriť. Vôbec sa na to nemožno pozerať ako na spor Východ proti Západu.

Podniky na ukrajinskom východe sú už dávno zaregistrované vo Švajčiarsku, v Rakúsku alebo v Luxembursku, obchodné záujmy a právne zastúpenie robia medzinárodné spoločnosti, arbitráže sa riešia v Londýne alebo v New Yorku. Vzhľadom na vládnuci oportunizmus je klamlivé deliť scénu na Ukrajine na geopolitické tábory.

■ NEREALISTICKÉ SĽUBY

Prísľub P. Porošenka zdvojnásobiť hrubý národný produkt (HDP) do roku 2020 treba skôr merať odhadmi Medzinárodného menového fondu o desaťpercentnom prepade. Takisto nevierohodný je jeho oznam o zvýšení výdavkov na obranu na päť percent HDP a cieľ urobiť zo zbrojného priemyslu motor hospodárskeho rozvoja. Výsledky volieb, teda prejavy dôvery vyjadrené vo voľbách k programu P. Porošenka, sú odrazom toho, že voľba militantných či radikálnych politík, aké má Svoboda či strana Tymošenkovej, sú horšími alternatívami, horšími východiskami. Podľa výskumov šesťdesiat percent obyvateľov nezaznamenalo nijaké zlepšenie svojej životnej situácie a štvrtina konštatuje zvýšenie korupcie. Priemerný mesačný príjem je dvestodvadsaťpäť eur a obyvateľstvo podľa svojich skúseností s predchádzajúcimi programami pôžičiek Medzinárodného menového fondu vie, že to bude znamenať rast cien, a nie celkový rast.

Pár odkazov Mičevovi a Krnovi

Drahoslav MACHALA

Stalo sa to, čo sa medzi známymi nerobí: vyrástlo mi medzi ľavičiarmi pár kamarátov, ktorí ma namiesto toho, aby mi vlastné výhrady povedali rovno do očí, radšej poza chrbát ohovárajú a očierňujú. Registrujem nový trend a nový zvyk tých, ktorí majú jedinú pravdu – „tú našu pravdu". Laco Novomeský ich výstižne nazval talmudisti. Pasujú sa za jej vykladačov i nositeľov. A vôbec, na Slovensku je talmudistov v poslednom čase akosi veľa: je ním akože vedátor Eduard Chmelár, ktorý ako Edko Vševedko má vždy poruke odpoveď na každú otázku, názorové panely – jedno, či ide o Čínu, Sýriu alebo o Slovensko. Nikto ho už neberie vážne... Takýto talmudista a u nás adaptovaný predstaviteľ Frankfurtskej školy je intelektuál Grihorij Mesežnikov, ktorého nám na Slovensko dodali v čase bývalého Sovietskeho zväzu, aby na Univerzite Komenského šíril „tvorivý" marxizmus. Najradšej mám, keď Palestínec a Žid určujú tón verejnej dišputy o slovenských dejinách, osobitne ak „objektívne" hodnotia slovenské osobnosti... Takto si premúdry Chmelár dovolil skratkovite – typickým spôsobom, akým rozpráva,

O ČOM JE REČ

o to menej uvážlivo myslí – pózovať pod transparentom, ktorý osočoval a Andreja Hlinku nazýval slovenským Hitlerom. Normálny slovenský intelektuál sa vyvíja, veľa študuje a má oči i uši otvorené aj na prijímanie sprostredkovanej múdrosti. Nemôže papagájovať stereotypy Biľaka či Aloisa Indru z čias reálneho socializmu. Na historické osobnosti z predvojnového Slovenska, ako boli prezident Jozef Tiso či Andrej Hlinka, treba nazerať v kontexte doby.

Talmudisti si už našli aj obeť. Za normálnu ideovú, národno-občiansku a vlastenecku orientáciu jedného prúdu v strane SMER-SD je zodpovedný – autor tohto textu – Drahoslav Machala. Takto ma kádrujú moji bývalí kamaráti Stanislav Mičev, doživotný majiteľ jedinej tzv. oficiálnej pravdy o SNP, a Martin Krno, ktorého prejav na Námestí SNP k výročiu povstania v auguste 2014 si nezadal s niekdajším Goebbelsom! Ten mal aspoň, pokiaľ ide o oblečenie, lepší vkus ako Krno, ktorý svoju veľkosť už ledva vprace do obleku, v ktorom vyzerá ako červ v pančuche. A to trápne a primitívne navážanie sa do Mariána Kotlebu, jeho nálepkovanie za fašistu... Pričom to slovo používal tak často, až z toho išla hrôza. Títo ľavicoví talmudisti ustavičným upozorňovaním na Kotlebu napokon dosiahnu to, že v roku 2016 bude nielen županom v Bystrici, ale aj poslancom v slovenskom parlamente.

Chcem rozumkárom Mičevovi a Krnovi odpovedať, že SMER-SD je síce ľavicová strana, no v slovenských pomeroch ako jedna z mála aj strana štátotvorná. Keďže Hnutie za demokratické Slovensko zaniklo a Slovenská národná strana je mimo parlamentu, má SMER-SD pri budovaní nového štátu nezastupiteľné povinnosti. A tieto povinnosti si plní aj predseda strany a premiér Robert Fico.

Bolo by prospešnejšie, ak by sa spomínaní „vlastníci pravdy" naučili zísť z ľavicových nebies a vstupovali do diskusií so slovenskými historikmi, ktorých je v mladej generácii dostatok. Profesori Homza, Letz, Baďurík, Lukačka, doc. Mrva, PhDr. Segeš, ale aj mládežníci z Ústavu pamäti národa Lacko, Klubert, Ďurina a ďalší na ich argumenty čakajú... Poďte s týmito mladými historikmi diskutovať, poďte si to s nimi intelektuálne rozdať a porazte ich v diskusii. A priznajte si, že osobnosti ako Tiso a Hlinka sa veľakrát správali inak, ako to do kameňa „na večné časy" vysekáva ľavicová ideológia. Názorových súperov potrebujete ako soľ!

Z kupónovej privatizácie ostalo na Slovensku milión zbytočných účtov

Prečo sú cenné papiere bezcenné

Tibor B. HAČKO

Prvého novembra uplynie už dvadsaťtri rokov, čo vtedajší česko-slovenský minister financií V. Klaus schválil kupónovú privatizáciu, ktorá dostala všelijaké prívlastky – aj najväčšia krádež storočia. Tak či tak, vzišlo z nej okolo sedem miliónov akcionárov a mnohí ani nevedeli ako a nevedeli tiež čo s akciami. Čo nám vlastne kupónová privatizácia priniesla? Možno ju hodnotiť pozitívne, alebo sme naozaj boli okradnutí? Pomohla nastoliť trhové hospodárstvo, neuveriteľne zbohatnúť úzkej skupine finančných žralokov, kým ostatným ostali zväčša len bezcenné akcie? Aj za tie musíme ešte platiť ich správcom ...

Ako môže byť cenný papier v skutočnosti bezcenný? Ako to, že nemá nijakú hodnotu, keď bol tvorený z nezadlženého národného hospodárstva? Ako je možné, že na aktuálnu masívnu reklamu o ich odpredaji sú peniaze a na odškodnenie obyvateľov nie?

■ ZAČIATOK KUPÓNKY

Vráťme sa na začiatok roka 1991. Ten sa niesol v znamení príprav kupónovej privatizácie, ktorá mala zabezpečiť istý a jednorazový prevod podielu štátneho vlastníctva každému jednému občanovi našej vlasti rovnakým dielom. Predaj sa spočiatku nedaril. Ľudia nerozumeli samotnej podstate. Nemali sme u nás kapitalistov investorov, ktorí by kúpili jednotlivé firmy a banky. Preto rozdanie štátnych podnikov prostredníctvom kupónov, ktorých dostal každý rovnako, sa javilo ako veľmi spravodlivé. Malé prevádzky šli do nie celkom jasných aukcií, nájomné domy, lesy a pozemky sa vrátili v reštitúcii pôvodným vlastníkom. Veľké podniky ako Škoda sa predali priamo Volkswagenu. Niekoľko firiem prešlo na ich šikovne pretransformované socialistické vedenie za bankové úvery – Škoda Plzeň, VSŽ, Matador, Poldi Kladno... Tie dopadli jednoznačne zle. V porovnaní s nimi bola kupónová privatizácia veľký úspech.

Pár týždňov pred začiatkom „kupónky“ si kúpilo kupónové knižky len okolo osem tisíc občanov. To by znamenalo prevod majetku vybraných 2 031 podnikov priamo len týmto občanom. Tisíckorunová knižka by mala zo dňa na deň niekoľkomiliónovú hodnotu. Čo by bolo v poriadku, ale ocitli by sa v rukách „obyčajných“ občanov? Taký scenár nikto z autorov nepredpokladal, a samozrejme ani nechcel. Hlavným cieľom, ako koniec koncov nedávno priznal aj bývalý minister Josef Stráský, bolo vytvoriť „elitu“, ktorá by nový režim držala politicky aj ekonomicky.

Správa, že kupónové knižky sú na Slovensku vypredané, vyvolala ošiaľ v oboch republikách. Ľudia zrazu ochotne stáli niekoľko hodín v radoch pred predajnými miestami. V Košiciach sa ponúkali dokonca za bony, len aby boli. Vystáť si niečo bolo stále to, čo malo správny „šmak“. Kupónová privatizácia bola naozaj svetový unikát. Z privatizácie, ktorú bude naveky symbolizovať kupónová knižka, ostalo dnes na Slovensku vyše milióna účtov.

■ HARVARDSKÉ A INÉ FONDY

Skutočný dopyt však v pravom okamihu podporila Koženého zvončeková reklama. Znela dôveryhodne, akademicky, a predovšetkým ponúkala peniaze na drevo. Väčšina občanov predala cenné papiere investičným fondom cez pouličných dílerov hneď po prvých ponukách hlboko pod štátom udávanú cenu za okamžite vyplatený obnos. V roku 1992 bolo takýchto fondov nie menej ako tri stovky. Faktom je, že celý ich majetok z vtedajšieho Česko-Slovenska zmizol. Rovnako ako ich zakladatelia. Len podľa odhadov sa prostredníctvom fondov vytuneloval štátny majetok v desiatkach miliárd korún. Súdy dodnes riešia spomínané Harvardské fondy a ich zakladateľov Viktora Koženého a Borisa Vostrého. Tí neskôr „potopili“ aj celú modernú a krásnu česko-slovenskú námornú flotilu. Kožený si dodnes užíva na Bahamách a Vostrý si žije v Belize.

Kým na Slovensku vzbĺkali vatrové komédie, Praha si prepísala všetky miliardové aktíva a zlatý poklad Národnej banky Česko-Slovenska do konštituovaných obchodných bánk, akciových spoločností so sídlom v Prahe, ktoré nepodliehali viac privatizácii a ani prípadnému deleniu majetku. Na delenie ostal len záverečný účet – dlh federácie. Vytriezvenie znamenalo pre národovcov poslednú šancu si prilepšiť. Preto bolo rozdelenie republiky len a len o majetku. Lídri z HZDS sa nechceli deliť s Prahou aj o tie zvyšky, čo ostali na Slovensku. Preto sa Slováci pozerajú na kupónovú privatizáciu ako na jeden z najväčších podvodov, ktoré boli do deväťdesiatych rokov uskutočnené. Lavínovite zanikali obrovské podniky s vyše storočnou tradíciou. Na druhej strane v krátkom čase vznikla skupina extrémne bohatých ľudí z radov okolo Mečiara, Slotu, Rezeša, neskôr Dzurindu, Mikloša a ich verne podlízavá suita. Tá si majetok rozličnými spôsobmi predisponovala na seba. Najmä však „vďaka“ postaveniu a kontaktom s ľuďmi práve z minulého režimu. Tí, čo skutočne proti minulému režimu bojovali, nezískali často nič a naďalej sa potácajú na hranici chudoby.

■ REČ ANALÝZ

Ak sa však na obdobie prechodu ekonomiky z centrálne plánovanej na trhovú pozrieme pomocou makroekonomickej analýzy, potom prepad hrubého domáceho produktu Česko-Slovenska je výrazne nižší ako u iných transformujúcich sa krajín – s výnimkou Maďarska a Slovinska. Česko aj Slovensko sa tiež vyhli balkánskej hyperinflácii. Naše meny nemuseli devalvovať. Nezamestnanosť sa v spočiatku držala na tretine súčasných hodnôt! Podľa zahraničných ekonómov pre českú stranu dokonca rozdelenie republiky znamenalo jednu z najúspešnejších etáp k stabilnej ekonomike. Musíme však podotknúť, že z globálneho hľadiska. V Čechách dokonca aj miera okrádania obyvateľstva nedosiahla rozmery, ktoré sú svojou gigantickou veľkosťou neporovnateľné so Slovenskom a so štátmi južného Balkánu. Preto sú na obdobie kupónovej privatizácie také rozdielne pohľady.

Čo z nej ostalo Slovákom? Paradox. Namiesto Mečiarom sľubovaného Švajčiarska musia platiť za to, čo nemá hodnotu! Ako je možné, že stabilná, nezadlžená česko-slovenská ekonomika dnes nemá hodnotu a za tento gigantický ekonomický podvod nebol nikto „popravený“? Veď to bolo o zosnovaní nevídanej zločineckej skupiny s kriminálnou reputáciou na najvyššiu možnú trestnú sadzbu! Aby toho nebolo dosť, tak nám kýmsi platená rozhlasová reklama teraz ponúka možnosť „bezplatne“ sa zbaviť poplatkov za vedenie účtov bezcenných „cenných“ papierov, čo dosiaľ využilo asi len 173 000 ich majiteľov (?).

■ ČO JE PRAVDA?

Rozkrádanie a tunelovanie národného bohatstva sa stalo najrýchlejšou a, žiaľ, aj preferovanou, v tichosti amnestovanou cestou k úspechu. Pre ostatných si kupónová privatizácia ešte aj po dvadsiatich rokoch vyberá svoju daň. Centrálny depozitár cenných papierov spoplatnil všetky účty, na ktorých sú akcie v pôvodnej hodnote vyššej ako tridsaťpäť eur. Vo veľkej väčšine prípadov ide o 9,60 eura. Politici vymysleli zase len gesto, ktoré im nijakým spôsobom neublíži. Bezplatný prevod „bezcenných“ cenných papierov, aj to len do konca roka. Takto získanými bezcennými papiermi, kde ležia rádovo ešte miliardy korún, bude Fond národného majetku platiť oddlžovania, preklápať pohľadávky a v podstate legalizovať nahromadené podvody. Zatiaľ čo vy budete ďalej platiť za svoje „bohatstvo“ na účte. Donútili nás fyzicky sa zbaviť administratívnych pozostatkov našej účasti na projekte, ktorý väčšina z nás pokladá za obrovský podvod. Mladší túto povinnosť zdedili. Ich problém je, že akcie nemôžu prepísať na štát priamo. Majú to zložitejšie. Musia si zriadiť účet. Za tento akt samozrejme zaplatiť. Následne vykonať galériu požadovaných úkonov, a potom samozrejme účet zrušiť. Hurá, bezplatne! Takže popri umelom znehodnotení druhej vlny privatizácie Slováci musia naďalej dotovať štátne inštitúcie ďalšími a ďalšími poplatkami. Nezanedbateľnou je aj strata času i nervov pri získavaní informácií a riadenia likvidácie bezcenného daru, za ktorý sa paradoxne musí ešte platiť. Aby to nebolo také jednoduché, do Centrálneho depozitára cenných papierov nie je možné chodiť alebo sa ho pýtať, ako bolo predtým bežné v Stredisku cenných papierov. Evidencia akcií prešla vlani zo Strediska cenných papierov pod Centrálny depozitár cenných papierov (CDCP), ktorý spadá pod pražskú burzu. Práve tam, kam to naši kormidelníci tak deklaračne nechceli, ale svojou chamtivosťou hladko umožnili.

■ DANAJSKÝ DAR

Na prevod akcií na FNM si pripravte doklad totožnosti. Zmenili ste od evidencie v CDCP svoje osobné údaje? V tom prípade to musíte preukázať! Prevod uskutočníte na základe podpísanej zmluvy na vami vybranom pracovisku. Svojich bezcenných papierov sa môžete zbaviť aj tak, že ich darujete niekomu inému ako štátu. Tento krok môžete uskutočniť prostredníctvom darovacej zmluvy, po ktorej nasleduje príkaz na prevod v evidencii CDCP. Takáto transakcia má však pre vás jednu veľkú nevýhodu. Nezbavíte sa jej zásluhou poplatku za vedenie účtu v danom kalendárnom roku. Túto povinnosť si nemusíte plniť len v prípade, ak je obdarovaným FNM SR. Opäť krásne gesto politikov.

Kupónová privatizácia je gymnaziálnou témou, aký je boj proti korupcii na Slovensku zatiaľ úplne neefektívny. Minulý rok polícia nedostala ani jedno oznámenie o korupcii! To znamená, že Slováci sú neskutočne spokojní. Rok predtým len jedno a protikorupčná linka Úradu vlády za roky 2013 – 2014 nezaznamenala ani jedno oznámenie. V takomto podhubí je úplne jasné, že Kožený a jeho genetická generácia budú svoju vinu stále popierať a privatizáciu považovať za mimoriadne úspešnú. Na rozdiel od obyčajných smrteľníkov...

POZNÁMKA

V Belehrade sa 16. septembra po dvadsiatich deviatich rokoch uskutočnila slávnostná vojenská prehliadka. Lesk celému podujatiu dodala prítomnosť čestného hosťa, ruského prezidenta Vladimíra Putina. Prehliadka sa konala pri príležitosti sedemdesiateho výročia oslobodenia Belehradu od nacizmu, ku ktorému došlo 20. októbra 1944 (dátum konania prehliadky bol prispôsobený programu V. Putina).

Srbi učia deti ľúbiť Rusko

Martin JARINKOVIČ – Foto: internet

Účasť prezidenta Putina na prehliadke sa stala príležitosťou na manifestáciu nadštandardných srbsko-ruských vzťahov, ktoré našli svoj odraz nielen v príhovoroch štátnikov, ale aj v mimoriadne pozitívnom privítaní, ktorého sa dostalo Vladimírovi Putinovi od srbskej verejnosti. Na prehliadke sa objavilo mnoho účastníkov s portrétmi V. Putina a s proruskými plagátmi. Podľa médií sa z davu často ozývalo skandovanie na slávu Putina a Ruska. Západné médiá konštatovali, že Srbi privítali ruského prezidenta ako hrdinu. Hlas Ameriky citoval jeden zo sloganov s euroskeptickým zameraním, ktorý sa ozýval publikom: „Srbija, Rusija ne treba nam Unija!“ (Tento pokrik vzhľadom na svoju jednoznačnosť ani nepotrebuje preklad.)

■ *PREJAVY SYMPATIÍ*

Za týmito prejavmi sympatií nezaostali ani oficiálne vyhlásenia oboch prezidentov. Podľa Rádiotelevízie Srbska (RTS 1) srbský prezident Tomislav Nikolić vyhlásil, že Srbsko vidí v Rusku úprimného a veľkého priateľa, ktorému ďakuje za principiálny postoj v otázke neuznania nezávislosti Kosova. Zdôraznil pritom, že Srbsko rozmýšľa „tak ako rozmýšľali naši predkovia a učí svoje deti ľúbiť Rusko. Všetko nás spája, nielen spoločný slovanský pôvod, jazyk, viera, tradícia, kultúra, ale aj to, že sme vždy boli na rovnakej strane“. Podľa Vladimíra Putina Srbsko a Rusko majú toho mnoho spoločného v minulosti a pred sebou majú dobrú budúcnosť.

Nezostalo však len pri patetických vyhláseniach, návšteva mala aj svoju pracovnú náplň. Rádiotelevízia Republiky srbskej priniesla informácie o tom, že počas krátkej návštevy bolo naplánované podpísanie deviatich dokumentov, medzi inými dohody o rozvoji vojensko-technickej spolupráce, o spolupráci v oblasti energetiky a železničnej dopravy. Zároveň Vladimír Putin prisľúbil vyjsť v ústrety žiadosti premiéra Vučića o umožnenie vývozu produkcie kragujevskej fabriky Fiatu na ruský trh.

■ *DVE STOLIČKY*

Belehradská manifestácia za účasti Vladimíra Putina, ktorému navyše počas tejto návštevy udelili najvyššie srbské štátne vyznamenanie, sa odohrala v čase stupňujúcej sa krízy vo vzťahoch medzi Spojenými štátmi americkými, ich európskymi satelitmi a Ruskom. Krízu, ako je známe, spôsobilo postupné stupňovanie napätia v rusko-amerických vzťahoch, ktoré sa výraznejšie začalo prejavovať už pri postojoch na riešenie sýrskej otázky, kde sa najmä pre ruský odpor nepodarilo Spojeným štátom presadiť vojenský scenár známy z Líbye či Juhoslávie. Čoskoro na to nasledoval kyjevský Majdan ako priamy útok na ruskú sféru vplyvu na postsovietskom teritóriu a štátny prevrat v Ukrajine, podporovaný zo strany USA – isto nielen známymi bagetkami zástupkyne štátneho tajomníka pre európske a eurázijské záležitosti Viktórie Nulandovej. Ukrajinská kríza vyústila do občianskej vojny na juhovýchode Ukrajiny a do ekonomickej vojny v podobe vzájomných ekonomických sankcií medzi USA a EÚ na jednej strane a Ruskou federáciou na strane druhej. Domácou úlohou každej členskej krajiny EÚ i krajiny usilujúcej sa o vstup do „elitného klubu“ bolo pripojenie sa k protiruským sankciám. V ruských médiách sa v tejto súvislosti objavili informácie o možnom tlaku na členské krajiny. Podľa agentúry RIA Novosti bol Belehrad vystavený čoraz silnejšej kritike Západu za to, že sa nepripojil k politike sankcií, čo nepopreli ani oficiálne belehradské kruhy. Podľa denníka Komersant zasa eurokomisár pre rozšírenie EÚ Johannes Hahn dal Belehradu na vedomie, že rozhodnutie o členstve Srbska v EÚ bude závisieť od jeho solidarity so zahraničnou politikou EÚ a od pripojenia sa k sankciám voči Rusku. Vyhrotenie medzinárodnej situácie a postupný návrat k politike rozdelenia sveta na nepriateľské bloky prinieslo vážny problém pre srbskú zahraničnú politiku balansujúcu medzi orientáciou na Rusko a eurointegráciou. Už aj v médiách sa objavila otázka „sedenia na dvoch stoličkách“.

■ *VÁŽKY ROZHODNUTÍ*

Zoran Ćirjaković vo svojej analýze v denníku Politika poukázal na podobnosť Titovej politiky. Spomenul pritom možné riziká a skutočnosť, že táto politika bude musieť v súčasných pomeroch raz dôjsť do bodu, keď sa bude musieť Srbsko rozhodnúť pre jednu z alternatív. Na jednej miske pomyslených váh sa tak ocitnú výhody spolupráce s Ruskom v podobe dohody o strategickom partnerstve zaručujúcej podporu srbských záujmov, napríklad v otázke Kosova, celý rad dohôd v technickej, vojensko-technickej, výskumnej a kultúrnej oblasti. Ďalej v oblasti hospodárstva napríklad dohody o voľnom obchode, zásluhou ktorej deväťdesiatdeväť percent tovaru vo vzájomnom obchode nepodlieha clu. Aj vďaka tomu sa objem vzájomného obchodu tohto roku vyšplhá do hodnoty dvoch miliárd dolárov. Rusko dosiaľ investovalo v Srbsku tri miliardy dolárov a ďalšie dve miliardy investícií by priniesla účasť na projekte Južný tok. Na druhej strane pomyselných váh sú aj nám známe výhody i nevýhody eurointegrácií a de facto uznanie Kosova.

Treba však podotknúť, že ekonomický a politický tlak zo strany Západu bude silne ovplyvňovať mieru samostatnosti rozhodnutia Belehradu, pričom možnosti Ruska sú v tomto smere obmedzené.

Vytrvalo chránime stavivo slovenskej štátnosti

Matica slovenská potrebuje zmierenie

Pochádza z rodiny známeho reportéra Pražskej jari – ktorá sa mimochodom začala na Slovensku – Jána Smolca. Za svoje postoje proti sovietskej okupácii bol jeden z prvých troch novinárov, ktorých komunisti donútili opustiť svoje redakcie. Nasledoval dvadsaťročný život a existencia v nemilosti. Jeho otec nesmel publikovať. Žil pod dohľadom Štátnej bezpečnosti. Napriek tomu sa Maroš SMOLEC po nežnej revolúcii rozhodol študovať žurnalistiku na Univerzite Komenského v Bratislave. Ako elév pôsobil v denníku Slovenská republika. Po jeho nútenom zániku pracoval ako asistent poslanca v parlamente. Neskôr ako hovorca bratislavského Ružinova, zároveň riaditeľ regionálnej TV Ružinov a šéfredaktor mesačníka Ružinovské echo. V roku 2011 sa stal šéfredaktorom Slovenských národných novín a pred štyrmi mesiacmi správcom Matice slovenskej. O pôsobení a víziách v Matici slovenskej (MS) sme sa rozprávali so správcom Matice slovenskej Marošom SMOLCOM.

Zhováral sa Peter JAVORSKÝ – Foto: archív (mrs)

● V Matici ste aktívne začali pôsobiť pred troma rokmi ako šéfredaktor náš ho týždenníka Slovenské národné noviny. Ako ste sa k tomu dostali?

Moja profesionálna púť v Matici slovenskej sa začala v tomto týždenníku. Môj osobný priateľ, dlhoročný matičiar Roman Michelko ma informoval, že predseda Matice Marián Tkáč vyhlásil výberové konanie na tento post. Prihlásil som sa. Spomedzi troch uchádzačov som získal najviac – dva hlasy z troch. Ten tretí, ktorý patril známemu slovenskému politológovi Beránkovi, som ani nechcel – už na prezentácii na mňa útočil za moju novinársku minulosť v denníku Slovenská REPUBLIKA. Aj takto si naši pravicoví „demokrati" predstavujú slobodu slova. Nebral do úvahy, že práve ja som odhalil agenta SIS pôsobiaceho na území nemeckého Mníchova, zapleteného aj do kauzy straty Triptychu Troch kráľov, že ja som asi pred desiatimi rokmi prvý publikoval informáciu, že „mienkotvorný" komentátor denníka SME Peter Tóth je agentom civilnej tajnej služby, alebo varoval pred podozrivými transakciami nebankovky Drukos. Všetky moje články, za ktoré som si vyslúžil súdne spory, urážky, posmešky a pomenovanie „mečiarov novinár", sa dnes ukazujú ako pravdy. A nikto sa mi neospravedlní, lebo ľudská pamäť je krátka. Dnes sú na mediálnom výslní nič nehovoriace mená rýchlokvasených novinárov, ktorých jedinou výhodou je ich ohýbateľný chrbát. Kedysi boli šéfredaktormi mienkotvorných periodík výrazné a významné osobnosti slovenskej žurnalistiky. Dnes sú nimi priemerní autori. Vezmite si napríklad už bývalého šéfredaktora vplyvného denníka SME Matúša Kostolného. Čo také významné vykonal na poli slovenskej žurnalistiky z hľadiska jeho autorských diel...?

● V akom stave ste prebrali náš týždenník Slovenské národné noviny?

V nie celkom optimálnej kvalitatívnej kondícii. Redakcia vyrábala v čase elektronizácie médií obťahy ručne ako za čias komunizmu. Nefungovala komunikácia. Noviny neboli mienkotvorné. Svoj projekt som predložil v duchu ekonomizácie periodika a zvýšenia jeho mienkotvorného záberu. Po troch rokoch možno konštatovať, že reštrukturalizácia novín sa podarila napriek tomu, že máme pred sebou ešte veľa práce. Zmenili sme formát, plnofarebnosť, vytvorili pravidelné rubriky, zastabilizovali redakciu kvalitnými autormi (mnohí z nich boli v minulosti šéfredaktormi iných periodík, ako napríklad Dotyky, Zmena, Nový deň). Za rovnaké peniaze sme začali vyrábať produkt na vyššej kvalitatívnej úrovni, ktorého čítanosť aj náklad pomaly rastú. A o to ide. Osloviť našimi vlasteneckými a matičnými myšlienkami čo najširšie spektrum Slovákov a Sloveniek.

● Povedali ste, že je pred vami v súvislosti so Slovenskými národnými novinami ešte veľa práce. V čom konkrétne?

Vo zvyšovaní nákladu. To sa deje relatívne pomaly napriek tomu, že Matica eviduje tridsaťtisíc aktívnych členov a náš predplatiteľský kmeň dosahuje výrazne nižšiu úroveň. Boli by sme radi, aby nás aspoň polovica týchto aktívnych matičiarov aj aktívne podporovala, a to zaplatením predplatného. Konkurent Týždeň má silného sponzora v majiteľovi finančnej skupiny Penta, ktorý skupuje ich náklady, my by sme mali dať sily dohromady a odoberať v rámci matičných štruktúr viac výtlačkov, aby nám úmerne stúpal aj náklad. Sme totiž typické periodikum založené na predplatiteľoch. Chýba nám marketing a potrebná reklama. Inzertní klienti o nás nevedia, čo je škoda. Ak sa snažíme vybaviť nejaký mediálny barter, Slovenské národné noviny v mnohých prípadoch nie sú vítané.

● Prečo?

Asi preto, že píšeme pravdu o slovenskej spoločnosti, ekonomike, zdevastovanej kultúre, vede, školstve a čudnej zahraničnej politike, a to niekomu prekáža. Napriek tomu prepočítavame aktuálne náklady, aby náš náklad prekročil hranicu desaťtisíc výtlačkov. Nie je to nič výrazné, ale aj denník Hospodárske noviny s iným kapitálom za sebou tlačí okolo dvanásťtisíc kusov a denník SME cez štyridsaťtisíc. Naša ambícia je teda oprávnená a primeraná. Inak robíme si konkurenciu aj sami sebe. SNN fungujú na internete na doméne www.snn.sk a na najrozšírenejšej sociálnej sieti. A úspešne...

● Po troch rokoch ste však presedlali a stali ste sa správcom Matice slovenskej. Prečo, sám predsa tvrdíte, že práca v SNN sa ešte neskončila a je čo zlepšovať...

Po nástupe do redakcie som vykonal nutnú ekonomickú reštrukturalizáciu. Musel som znížiť náklady na prevádzku, mzdové a odvodové povinnosti a peniaze presunúť do rozvojových aktivít v rámci redakcie. Ako vieme, Matica slovenská sa od začiatku roku 2014 nachádzala vo veľmi komplikovanej finančnej situácii. Chýbala nám dlhodobo hotovosť a nedokázali sme splácať záväzky. V polovici roka 2014 sme sa ocitli pod hrozbou platobnej neschopnosti. Po nástupe do funkcie správcu v júni bolo na neštátnom účte Matice sedemstodvadsať eur. Do týždňa sme potrebovali vyše štyridsaťtisíc na platy a záväzky presiahli dvestotisíc eur. Situácia bola vážnejšia, ako sa zdalo. Do funkcie ma verejne nominoval prvý podpredseda Jozef Šimonovič a predseda Marián Tkáč jeho nomináciu akceptoval. Výbor MS (VMS) ma podporil.

● Nedostatok finančných prostriedkov, výplatné termíny, splácanie záväzkov, slabé príjmy, nízke zisky... Dalo sa z tejto situácie vôbec dostať?

Schválenie prebytkového rozpočtu výborom MS na rok 2014 18. októbra je dôkazom, že dalo. Pred štyrmi mesiacmi neostávalo teda nič iné, ako naštartovať nekompromisnú, striktnú reštrukturalizáciu. Analyzovať príjmy, výdavky, záväzky... Zámerom bolo čo najviac znížiť réžiu a prevádzku ustanovizne, rokovať s veriteľmi, požiadať banky o preklenovací úver, prepúšťať pracovníkov a predávať zbytočný majetok. Spočiatku to nebolo jednoduché. Siahol som aj na bezúročné pôžičky od podporovateľov Matice, aby sme vôbec mali na výplaty či daňové a odvodové povinnosti. Mzdy sme vyplácali na úrovni osemdesiat až deväťdesiat percent, odvody sme hradili vždy ku koncu mesiaca. Potrebovali sme okamžite peniaze. Vtedy prišiel pre mňa prvý šok – postoj súkromných bánk. Napriek tomu, že prvý kontokorentný úver, ktorý si ešte začiatkom roka vzala Matica zo Slovenskej sporiteľne vo výške stopäťdesiattisíc eur, sme v júni splatili s predstihom, táto banka nám ukázala chrbát. A nielen ona – vraj sme rizikový partner. Nestačili ponuky záložného práva na mnohé nehnuteľnosti v našom majetku. Jednoducho nechceli pomôcť.

● Ako sa to teda podarilo, bez úveru?

Bez úveru. Pre vysvetlenie uvádzam: Matica slovenská je financovaná na dvoch úrovniach: z účelovej štátnej dotácie vo výške 1,5 milióna eur a z vlastných príjmov z podnikateľskej činnosti – predovšetkým z dividend tlačiarne Neografia, a. s., ktorej je Matica takmer 89-percentným vlastníkom. A práve výpadok plánovaných dividend Neografie za rok 2013 vo výške štyristotisíc eur spôsobil finančné problémy. Deficit sme spolu s niektorými členmi výboru MS dokonca odhadovali až na úrovni päťstotisíc eur v polovici roka 2014 (!) Obratom sme urobili personálny audit a začali prepúšťať, rušiť zbytočné prevádzkové náklady, servisné vymoženosti pre zamestnancov, meniť organizačnú štruktúru, komunikovať s veriteľmi, odkladať záväzky, zmluvne riešiť splátkové kalendáre a predávať majetok. Chýbala nám hotovosť. Na druhej strane sme motivovali zamestnancov na vyšší výkon za rovnaké peniaze a riaditeľov Domov MS po celom Slovensku, aby zlepšovali svoje finančné príjmy predovšetkým z nájmov priestorov. Podľa štatistík v roku 2014 bolo v Matici zrušených celkom päťdesiatdva pracovných zmlúv a dohôd. Oproti prvému rozpočtu z januára 2014 sme znížili len mzdové náklady o vyše tristoštyridsaťtisíc eur na neštátnom financovaní a takmer štyridsaťtisíc eur na štátnom spolufinancovaní. V tejto sume sa však nachádza zníženie aj pre zamestnancov projektu digitalizácie, ktorý sme museli predčasne ukončiť. Ďalšie tisíce sme začali šetriť na prevádzke. Rušenie mobilných paušálov, obmedzenie cestovných nákladov, obmedzenie služobných ciest. Cenu práce sme zhodnocovali kumuláciou funkcií. Po prepúšťaní mnohí zamestnanci vykonávajú viacero povinností, a ide to. A nepotrebujú k tomu ani dvadsaťeurové paušály na mobilných telefónoch.

● Šetrenie je v komplikovaných finančných obdobiach viac ako nutné. Prečo sa s tým začalo až v polovici roka 2014? Neuvedomovali si túto situáciu vedúci predstavitelia Matice skôr?

Je to otázka na nich. Ja som sa stal členom výboru MS až na jeseň 2013, v čase, keď už bolo zrejmé, že Neografia, a. s., dosiahne stratu, a tak nebude môcť vyplácať akcionárom dividendy. Napriek tomu vedenie Matice zakomponovalo do návrhu rozpočtu na rok 2014 z konca roka 2013 sumu štyristotisíc eur do príjmovej časti rozpočtu ako nejakú sumu, ktorú získame od našej tlačiarne. A tu je pes zakopaný. Výpadok tejto sumy bol v podstate deficitom počas celého roka, s ktorým sme bojovali až do októbra. O tomto výpadku som sa však reálne dozvedel až na jar, keď som sa stal členom predstavenstva Neografie. Ako matiční predstavitelia sme neboli pravdivo informovaní. Toto považujem za dôvod, prečo sa nezačalo konať skôr. S istou dobrovoľnou aktivitou som prišiel už v januári, keď bolo zrejmé, že Matica nemá hotovosť. Konštituovala sa i tzv. personálna komisia, ktorá aj na základe vlastnej činnosti a personálneho auditu z roku 2012 navrhovala v Matici prepúšťať. Avšak úzke vedenie vtedy na tieto návrhy nereflektovalo. V lete sme ich zrealizovali, ale o to viac nás boleli. Lebo len na odchodnom a odstupnom sme prekročili rozpočtový plán o vyše dvesto percent.

● Znížili ste prevádzku Matice slovenskej, ako sa však podarilo zvýšiť príjmy, lebo získať niekde niekoľko stotisíc eur je priam zázrakom...

Nie som nijaký čarodejník. Po tom, ako som pochopil, že banky nám preklenovací úver neposkytnú, začal som obratom v kolektívnych orgánoch navrhovať a presadzovať odpredaj dubióznego majetku. V septembri sme predali zruinovaný Dom MS v Moldave nad Bodvou za šesťdesiattisíc eur a najnovšie sme zrušením tzv. zámennej zmluvy budov medzi Maticou slovenskou a Neografiou získali späť dvestodeväťdesiatštyritisíc eur. Ak teda počítame s deficitom päťstotisíc eur, tristopäťdesiatštyritisíc sme získali týmito dvoma opatreniami a rozdiel šetrením. Pripomínam, že rozpočet sme schválili s prebytkom stodvadsaťdeväťtisíc eur. Šetrenie teda bolo výrazné. Ale podotýkam, že rozpočtované mzdy klesli najmä preto, že sme ukončili projekt digitalizácie.

● Digitalizácia bol projekt Matice slovenskej na digitalizáciu svojho archívu v celkovej hodnote takmer štyri milióny eur. Spomenuli ste, že projekt ste predčasne ukončili. Prečo?

Projekt Digitalizácia Archívu Matice slovenskej bol napojený na európske peniaze. Začal zmluvou začiatkom roka 2013. Prijali sme dvadsaťpäť zamestnancov, ktorí obratom začali pripravovať archívne dokumenty na samotnú digitalizáciu. Dokumenty triedili, čistili, popisovali... Robili to až do septembra. Mali sme pripravených vyše 1,3 milióna objektov na digitalizáciu – teda takmer celý objem na dokončenie projektu. Zlyhali sme však vo verejnom obstarávaní. Dvakrát sme pripravili súťaž, ktorá nedopadla dobre. Tú druhú dokonca Úrad pre verejné obstarávanie vyhodnotil ako diskriminačnú. Súťaž sme museli zrušiť a nezostával dostatok času na tretie obstarávanie digitalizačných strojov za milióny eur. Aby sme Matici nespôsobili väčšiu škodu, digitalizáciu sme ukončili.

● Koľko ste vynaložili prostriedkov v tejto prípravnej digitalizačnej fáze?

Vyše stoštyridsaťsedemtisíc eur. Boli to naše peniaze, ktoré nám preplácalo Ministerstvo financií SR v rámci projektu. Teraz ich musíme vrátiť.

● Máte z čoho?

Máme. Ale prebytok som chcel presunúť najmä do začiatku budúceho roka, pokiaľ nám začne Ministerstvo kultúry SR posielať časti účelovej dotácie. Matica nevyhnutne potrebuje vždy na začiatku roka hotovosť na úrovni minimálne stodvadsaťpäť- až stopäťdesiattisíc eur. Preto budeme hľadať zdroje na úhradu digitalizácie inde ako v prebytku rozpočtu. Kde, to neprezradím. Ale predstavu mám a konkrétnu, preto sa neobávam, že by sme zdroje štátu nevrátili. Ak, tak by nám siahol na majetok formou exekúcie. A to nechceme.

● Problémov je Matici viac, ako sa zdá. Vidíte význam v tejto činnosti. Má vôbec Matica šancu ponúknuť modernej spoločnosti program, ktorý verejnosť osloví?

Matica slovenská prežila maďarizáciu a uhorský nátlak napriek tomu, že ju zakázali. Prežila politické tlaky počas prvej Slovenskej republiky i počas komunizmu. Prežila aj frontálny útok nedávneho ministra kultúry Milana Kňažka a odčlenenie jej Slovenskej národnej knižnice. A prežije aj túto ťažkú finančnú situáciu. Na to však potrebuje matičnú jednotu a víziu. Verejne sa snažím a vyzývam matičných funkcionárov na vnútromatičné zmierenie. Lebo ak budeme v týchto časoch nejednotní, nemusíme to prežiť. Zmierenie a jednota nám dnes chýbajú. Rovnako ako vízia na najbližšie roky. Matica musí vystúpiť z tieňa, nemôže ostať zahľadená do seba. Matica sa musí prispôsobiť moderným podmienkam a ponúkať moderné prostriedky a nástroje, ako si plniť svoju zákonnú úlohu, a tou je výchova a podpora vlastenectva. Musí predložiť víziu moderného vlastenectva. Zamerať sa na strednú vekovú generáciu, na študentov a žiakov. V nich prebúdzať pocit národnej hrdosti. V úzkom vedení sme rozhodli, že takúto víziu pripravíme v spolupráci so slovenskou vlasteneckou inteligenciou a širokou matičnou verejnosťou. Prvú konferenciu o Víziách Matice slovenskej pripravujeme už v decembri tohto roku. Proces sme teda začali. Po konsolidácii musí prísť rozvoj.

Čo ma na výročnej správe Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí ruší

Kde leží naša včerajšia i terajšia bieda

Marián Viktor VALACH – Foto: www.uszz.sk

Spomínaný úrad pozná odpoveď na to, čo sa v titulku tvári ako otázka. Veď vytvoril a nechal si odsúhlasiť Koncepciu štátnej politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí do roku 2015. Štátna politika starostlivosti – aké dojemné, ale aké plytké! Prišiel na to sám, že starostlivosť iba ako heslo hrdých Slovákov žijúcich v zahraničí nenadchýna. Preto od roku 2014 hovorí smerom do budúcnosti o Koncepcii štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí do roku 2020.

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí vyzval všetkých, ktorých sa to týka, aby spolupracovali „na tomto papieri“. Aj my malá skupina ešte mysliacich šiestich priateľov slovenskej veci vo Švajčiarsku sme si dali prácu a vyjadrili sme sa k – tentoraz – Koncepcii štátnej politiky Slovenskej republiky, kde už zdanlivo chýbala tá starostlivosť, ten urážlivý pátos vánku paternalizmu smerom od domova, kde sa začalo sľubne rozprávať o vzťahu k diaspóre. Naše podanie sme odoslali 14. marca 2014. A aj keď je dnes, keď píšem tieto riadky, 15. októbra, nič sme odvtedy z domova nepočuli a ani nedostali. Pýtame sa, pravda, veď sme uvažujúce tvory, kto preberie zodpovednosť za to, že od polovice marca do polovice októbra sa vlastne nič neudialo, na naše návrhy nikto nepovažoval za potrebné reagovať? Čo sa s tým deje alebo nedeje?

■ SPRÁVA VYŠE PRÁVA

Ako každoročne vydal Úrad i nedávno – mne sa to dostalo do rúk samozrejme okľukami, nie priamo od neho, čo nemôžem ako jednoduchý človek, svätá pravda, očakávať, taká trúfalosť – kýženú informáciu s bombastickým názvom Správa o štátnej politike vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a o poskytnutej štátnej podpore Slovákom žijúcim v zahraničí za rok 2013 a návrh programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na rok 2015. Fíha! Správa verná svojmu nadpisu bola dlhá, vo svojich štyridsiatich štyroch stranách obsahovala skoro všetko, čo sa na Slovensku v intenciách Úradu udialo – čo urobil prezident, Matica, viaceré ministerstvá, inštitúcie, krajania, jednotlivci i skupiny – najmä však sprístupnila prerozdelený rozpočet od vlády určený na dotácie krajanom, ako aj tzv. Osvedčenia, ktoré Úrad udeľuje. Nechýbali ani štatistiky . Slovom, z papiera žiarila pripravenosť Úradu budovať a brániť svoju činnosť i nasadením nástrojov techniky dnešných čias s cieľom ohúriť publikum domnelými faktami. Na druhej strane som však žiadosti a potreby krajanov márne hľadal. V podstate som pochopil, že nič na svete a na Slovensku sa nedeje bez Úradu, tento spolupracuje so všetkými, a teda správa nutne musí byť dosť dlhá, veď aj rok 2013 bol dlhý...

■ BIELY ŠEK

Spontánne mi v tejto súvislosti napadol jeden vtip – či azda skutočný poryv? Neviem. Stalin vyhlásil z príležitosti Puškinovho jubilea súťaž o najlepšiu sochu Puškina. Prvú cenu získal návrh sochy, kde Stalin sedí na stoličke, drží v ruke knihu a číta Puškinovu báseň...

Po odfiltrovaní spoločných aktivít s inými subjektmi mi zostáva ako činnosť rozdelenie dotácií, udelenie Osvedčení, činnosť spojená so Stálou konferenciou a aktivity okolo webstránky Úradu a stránky slovenské zahraničie. Plus samozrejme styky a cesty, ktoré určite niečo stoja. Pracovitosť Úradu, ako sa zdá, ide jedným smerom. Toto je naša cesta. Akceptuj. Dalo by sa aj ináč. Realizovať podnety Slovákov v zahraničí. Ide o rešpekt, nie o dotácie! Stála konferencia? Ak na nej neprebehne férová diskusia domova s diaspórou, je to iba stretnutie spriaznených duší, ktoré sa vzájomne podporujú. To isté sa týka predložených stránok, ak tam bez cenzúry nemáme prístup.

Zaujímavé je, že Úrad pracuje v dvojročnom cykle. Bilancuje rok 2013 a plánuje 2015. Ale čo bežný rok 2014? Ten je bielym šekom, ktorý sa bude riešiť o rok. Biely šek by sa musel zmeniť na obranu činorodej práce. Keby sa pracovalo v ročnom cykle, veľa vecí by bolo jasnejších. Cyril a Metod boli aktuálni v roku 2013, v roku 2015 bude Štúr. Hlinka a 2014? Biely šek... Iba ako príklad.

Slováci žijúci v zahraničí musia mať priame miesto pri Zahraničnom výbore NR SR, na ktoré sa môžu kedykoľvek obrátiť. Dá sa to riešiť komisiou, podobne ako to krátko už raz bolo. Úrad sa ukázal ako útočisko ľudí, ktorí potrebujú dotáciu alebo osvedčenie. Úrad takto diktuje svoje predstavy ľuďom, ktorí ho v tomto zmysle potrebujú, obdivujú, a preto udržuje s nimi čulé styky.

■ APEL NA PARLAMENT

Obraciam sa priamo na poslancov v parlamente, lebo sa cítim diskriminovaný. Úrad neberie na vedomie žiadosti Slovákov z Európy a zo zámoria a stará sa i jasne uprednostňuje Slovákov v štátoch, kde sú Slováci uznanou národnostnou menšinou. Nepáči sa mi, že naše podnety nie sú zohľadnené. Úrad vytvára svoj program podľa svojich predstáv, a nie podľa našich potrieb. Nie je naším úradom, potrebujeme preto priame zastúpenie v parlamente.

Ľudovít Štúr v článku Kde leží naša bieda v tretej časti píše (Slovenskje národňje novini, 203. číslo, 20. júl 1847): Jeden hovoril: že načo by sa on do toho miešal, druhý: že čo on sám vykoná, tretí: že nič nevyhráme, koľkokoľvek by sme sa napínali, vyspevoval, iný zase, že on do verejných schôdzok, kde sa naše veci zastať mali, z princípu nechodí (rozumej z princípu vlastnej slabosti), opakoval a takýmto pláštikom svojho zajačieho ducha prikrýval, iný zase to a druhý inšie dovádzal a naposledok dáky vytučený sybarita nás tým, ‚že aby sme si pokoj dali‘, odbavoval. No dosť dôvodov za nízkodušnosť a utlačenosť národa, ktorého i vzdelanejší, a tak lepšími byť majúci synovia pri verejných národa záležitostiach takto hovoriť sa nehanbia! Takto to teda išlo u nás; nenaši sa z nás pritom smiali a vždy lepšie na nás dotierali a odbehlecov nám vždy len pribývalo. Čas je ale veru, krajania, toto zastaviť, čas stok ten, skadiaľ táto nízkoduchosť, chabosť a slabosť vytekala, koľko je v našich silách, na slušný spôsob zahatávať. Zajačí hrdinovia a synovia nevole, pravda, i tu povedia: že čo by sme my, tieto ale reči okrem potupy nič inšie nezasluhujú. Pracujme my len, koľko môžeme, pracuje už za nás sám duch času a pracuje i duch vlasti našej, zo starej nevole vždy viac a viac sa vymáhajúci.

Zmenilo sa dačo za tých vyše stopäťdesiat rokov? Je načase spojiť svoje sily. Tí najschopnejší medzi vami pomôžte nám Slovákom v západnej Európe a v zámorí, aby sme sa mohli podieľať na živote Slovenska. Postarajte sa o to, aby aj my sme mali platformu v parlamente, kde sa môžeme vyjadriť k spoločným veciam. V diskusii na tridsiatej deviatej schôdzi v bode 107 bude na to príležitosť. Pomôžte, prosím, zrušiť nezmyselnú novelu o nedobrovoľnom zbavovaní Slovákov toho najcennejšieho, čo vôbec majú – slovenského občianstva.

Ďakujem vám. Boh vás žehnaj!

Autor žije v Zürichu vo Švajčiarsku.

PREDVOLEBNÁ ANALÝZA

Ako bude na juhu, rozhodne aj sever

Etnickí politici sú čoraz nenásytnejší

Margaréta VYŠNÁ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

V tomto roku na kandidátkach komunálnych volieb v severnejších oblastiach Slovenska ponúkli regionálni politici opäť veľký priestor cudziemu etnickému elementu. Ak voliči výrazne podporia kandidátov za etnické strany (Most, SMK) alebo koalície s etnickými stranami, môže vzniknúť paradoxná situácia. Podľa skúseností z predošlých komunálnych volieb a volieb do krajských samospráv môže byť na juhu Slovenska v samosprávach s väčšinovým obyvateľstvom slovenskej národnosti menej poslancov za etnické strany a koalície s nimi ako na severe štátu.

Nie je to nič nové, že Slováci „odvážne“ kandidujú buď za etnickú stranu, alebo za tzv. etnickú koalíciu (napr. KDH, SaS, Most) aj v takej Žiline alebo Martine. V Žiline dosiaľ sedeli v mestskom zastupiteľstve traja poslanci za „etnickú koalíciu“ a ďalší náhradníci sa tlačia v zálohe.

■ ČUDNÉ POMERY

Najvernejší obraz o skutočnej situácii v samosprávach z hľadiska akceptácie etnických strán by ukázala analýza účasti politických strán na riadení samospráv a správania sa voličov. Orientačne môžeme zatiaľ vybrať a posúdiť aspoň istú vzorku. Napríklad z desiatich vybraných miest naprieč južným Slovenskom (Senec, Dunajská Streda, Komárno, Nové Zámky, Štúrovo, Šahy, Lučenec, Rimavská Sobota, Rožňava, Kráľovský Chlmec) až v šiestich mestách kandidujú uchádzači na post primátora za etnické strany v koalícii alebo samostatne, v ostatných mestách sú zapísaní kandidáti ako nezávislí alebo za „slovenské“ strany a koalície (napr. SMER-SD, KDH, SNS, NOVA, SaS atď.). Aj keď je to prejav národnostne zmiešaného územia juhu Slovenska, nezodpovedá pomeru „slovenského“ a „maďarského“ obyvateľstva – južné Slovensko tvorí takmer sedemdesiat percent obyvateľov slovenskej národnosti!

Z desiatich severnejšie položených miest štátu (Trenčín, Prievidza, Zvolen, Žilina, Martin, Liptovský Mikuláš, Spišská Nová Ves, Poprad, Prešov, Humenné) v štyroch mestách kandidujú uchádzači na post primátora tiež za koalície s etnickou stranou alebo aspoň s podporou takýchto koalícií. Táto ukážka vybraných miest nám teda naznačuje, že etnická strana (v koalícii alebo samostatne) je prítomná v šesťdesiatich percentách samospráv na národnostne zmiešanom juhu a v štyridsiatich percentách samospráv na homogénnom slovenskom severe. Na kandidátke na poslancov do zastupiteľstiev je situácia podobná, samostatne sú zapísaní uchádzači o miesta poslancov za etnickú stranu napríklad aj v Martine. Aké sú ich úlohy a koho zastupujú pobočky etnickej strany v oblastiach, kde žijú iba Slováci, ak táto strana vyhlasuje o sebe, že zastáva najmä (iba) záujmy svojej menšiny?

■ PARADOXNÉ FAKTY

Podobne môžeme hodnotiť aj pomery v krajských zastupiteľstvách. V posledných voľbách do samosprávnych krajov v roku 2013 po prvýkrát v histórii volieb tohto druhu dali regionálni politici a voliči možnosť vstúpiť etnickým stranám do všetkých krajských zastupiteľstiev na Slovensku. A opäť je to Žilinský kraj, v ktorom sa usalašilo najviac poslancov za „etnické“ koalície zo všetkých, „čisto“ slovenských krajov. Ako spoločný menovateľ v oboch voľbách (výsledky volieb do samosprávnych krajov a kandidátky volieb do samospráv obcí) sa ukazuje paradoxný fakt. V „čisto“ slovenských krajských a mestských samosprávach vznikajú etnicky zmiešané koalície (napr. SDKÚ-DS, KDH, Most), ale v národnostne zmiešaných krajoch a mestách, ktoré obýva väčšina Slovákov, sa takéto koalície nevytvárajú. Kto žije na juhu Slovenska, odpoveď pozná. „Na príčine“ je objektívne poznanie domácej situácie – nenásytné požiadavky etnických politikov, ich jednostranné a egoistické chápanie tolerancie.

■ JUH JE TIEŽ SLOVENSKO

Skutočné ciele etnických strán sú natoľko skryté za slovnú ekvilibristiku, že pre nezainteresovaných je ťažké ich aj odhaliť. Menšinoví politici totiž ťažia v severných končinách Slovenska z ľahostajnosti a neinformovanosti obyvateľstva o skutočnej situácii na juhu Slovenska. Získaním si dôvery nič netušiacich Slovákov posvätia svoje autonomistické ciele na juhu dobroprajnou verejnou mienkou väčšinového obyvateľstva štátu. Rozdelenie názorov Slovákov na dva protichodné tábory a volebná podpora potom stačí na prienik do štruktúr samospráv, parlamentu a vlády SR. Preto by sa všetci Slováci mali viac zaujímať, čo sa deje na juhu Slovenska, a budú rovnako ústretoví a chápaví aj k informáciám od svojich krajanov.

Situácia, v akej sa dlhodobo nachádza južné Slovensko, sa týka všetkých obyvateľov Slovenska. Žiaľ, ešte stále si viacerí regionálni politici a voliči neuvedomujú, že autonómia na Slovensku reálne hrozí. Mnohí už vyzývali Slovákov na južnom Slovensku na účasť v komunálnych voľbách. My dodávame, že výzva rovnako platí aj pre Slovákov žijúcich mimo južného Slovenska.

Mladý herec a producent Maroš SZALAY vidí situáciu v kultúre realisticky

Javisko je pre herca domovom

Zhovával sa Maroš M. BANČEJ – Foto: archív MS

Herec, umelec, komediant, celebrita... Takéto a ďalšie označenia používa verejnosť na označenie človeka, ktorý sa rozhodol spojiť svoj život s múzou dramatického umenia. Aké je vlastne postavenie herca v dnešnej spoločnosti? Je rešpektovanou osobnosťou ako za čias pánov Záborského, Hubu staršieho či majstra Machatu? Alebo je celebritou, ktorú pozorne sleduje bulvár? Postavenie herca v dnešnej spoločnosti je neľahké. Ak sa nespája s komerciou, akoby neexistoval. Klasické divadlo ho neuživí, preto musí hľadať aj iné cesty obživy – dabing, rádio, televíziu, prípadne môže svoje schopnosti zúročiť ako producent alebo moderátor podujatí, ktoré ho viac zviditeľnia a prinesú aj príjem. V dnešných uponáhľaných časoch akoby ľudia zabudli chodiť do divadla či na iné formy kultúry (opera, kino, ples a podobne). Mená, ktoré spomíname, boli naozaj rešpektovanými osobnosťami a za ich čias sa na umelca pozeralo úplne inak. Ale dnes sa popri ťažkej komercii na všetkých pozerá len cez titulky bulvárnych periodík. Nie ako na umelcov, ktorí na divadelných doskách skúšajú celé týždne a chcú ľuďom popri všednom pracovnom vyťažení ponúknuť trochu emócií, úsmevu či lásky. Ľudia by si mali uvedomiť, že každé povolanie má svoje miesto v spoločnosti, či je to lekár, policajt, úradník. Aj divadelník je tu preto, aby ostatným priniesol služby, a to v podobe relaxu, a bežný človek môže aspoň chvíľu zabudnúť na každodenné starosti.

Maroš SZALAY

● Aktívne sa pohybujete v slovenskom umeleckom mediálnom prostredí. Stále sa časť našincov necháva počuť, že kultúra by si mala na seba zarobiť. Je to reálne?

To isté by sme mohli potom povedať o športe, nielen o umení. Ak sa na umenie či šport pozeráme cez národné povedomie, tak by malo byť povinnosťou štátu z daní občanov podporovať umenie či šport, ktoré reprezentujú Slovensko v zahraničí. Bežný človek ani nevie, koľko má v okolí rôznych divadiel, tanečných či folklórnych súborov. Veľa cestujem po Slovensku a moderujem aj rôzne regionálne akcie, a tá pestrosť žánrov, ktorú vidím na pódiách je neskutočná. Mali by sme sa zamyslieť nad propagáciou kultúry na Slovensku, priniesť napríklad viac slovenských filmov do kín, ale začnime od študentov, ktorým dá pomocnú ruku štát prostredníctvom napríklad verejnoprávnych médií. Potom si čiastočne dokáže kultúra na seba zarobiť. V komerčných médiách je to postavené na inom princípe. Máte sledovanosť, idete ďalej, nemáte, zrušíme vás.

● Na jednej strane je tu divadelné javisko, teda „dosky, ktoré znamenajú svet“. Na strane druhej sú tu komerčné televízie a televízne seriály. Niektoré prežívajú, iné rýchlo končia, lenže herci čulo prechádzajú z jedného do druhého a bulvár má o čom písať. Je pre herca ekonomickou otázkou účinkovanie v týchto projektoch alebo sa v nich občas nájde aj voľačo dramatického kumštu?

Dosky, ktoré znamenajú svet, zostanú pre herca hereckým domovom. To je miesto, kde vyrastal, kde odovzdáva svoje emócie a jeho kolegovia sú na jeho slová a pocity úzko naviazaní. Pri televíznom seriáli môžete akciu zopakovať, ak sa to režisérovi nepáči. O prežití seriálu na obrazovkách rozhoduje výlučne divák. Niektoré sa skončia skôr, ako začali, iné vydržia aj roky. To však nie je chyba hercov alebo ich obsadenia. Ide skôr o tému či námet. Posledné roky letí doktorské prostredie, samozrejme poprepletané láskou a nenávisťou. Vďačné je aj prostredie, ktoré je ľuďom blízke, teda susedské vzťahy a rodinné problémy. V tom všetkom sa môže dobrý herec nájsť, ak si ho vyberú, no a na to tu slúži bulvár. Herec si predsa nezaplatí kampaň v novinách či na bilbordoch. Jeho jedinou cestou, aby o ňom ľudia vedeli a chceli ho na obrazovkách, je bulvár či charitatívne podujatia.

● Môj nemenovaný priateľ, pôsobiaci v umeleckej sfére, mi kedysi povedal, že čo sa týka šoubiznisu, tak na Slovensku ide horko-ťažko o šou a o biznise už škoda hovoriť. Je to skutočne také pesimistické?

Ide o to, z akého pohľadu sa na to pozeráte, či ste optimista alebo pesimista. V niektorých projektoch ide naozaj len o šou, lebo to ľudia chcú. Emócie, plač, drámu, krv a lásku. Čo sa týka biznisu, vždy je to o kvalitách služieb. Tak ako pri výrobkoch existujú aj lacnejšie verzie, tak pri umení si môžete vybrať lacnejšie a menej známe tváre. Ale podľa mňa, keď už to niekto v sebe má, mal by dostať šancu a aj zaplatené. My umelci nemáme odbory, nemáme stály pracovný čas, ideme v noci či cez deň. Nijaké príplatky. Jeden deň ráno skúška, večer dabing, na druhý deň akcia na východe Slovenska. My nemáme stravné lístky ani vlastného šoféra a v hlave nosíme rôzne texty od divadla až po seriál. Umelec je v súčasnosti od manažéra až po účtovníka všetko v jednom, a to treba vedieť aj zaplatiť.

● Sú dnešní mladí herci, ktorí opúšťajú herecké fakulty, v niečom iní, ako bola generácia hercov končiaca pred novembrom 1989 ?

Majú to určite iné ako pred rokom 1989. Môžu zostať na Slovensku, ale vyraziť aj do zahraničia. Môžu sa uplatniť v televízii, rozhlase, divadle, vo filmoch či v seriáloch, dabingu či inom mediálnom svete. Ten je teraz plný rôznych možností, ako a kde si zahrať. Či ide o lokálne divadlá, internetové videá alebo o pestrú ponuku televíznych a rozhlasových staníc na slovenskom trhu, od tých najmenších až po tie najväčšie. Tiež zásluhou techniky a jej dostupnosti môžu aj mladí filmári lacno, rýchlo a kvalitne nakrútiť film a poslať ho na festival do zahraničia cez internet.

● Máte veľa aktivít. Od herectva až po producentské činnosti. Čím sa aktuálne zaoberáte a čo plánujete v najbližšom období?

Áno, mám veľa aktivít, ale všetky sa krútia viac-menej okolo umenia. Robím na krátkych filmoch či točím reklamy, prípadne pracujem s grafikmi a tvorím kampane pre rôznych klientov do rádia, televízie či novín. Aktuálne som nesmierne rád, že stvárňujem hlavnú postavu v divadelnej hre, a tiež, že sa môj hlas objavuje v reklamných spotoch. No a to hlavné, čo máme v pláne s milovanou manželkou, je potomok.

BUDE VÁS ZAUJÍMAŤ

Prekvapujúce čísla a štatistiky

Ak si niekedy na webe vyhľadáte čerstvé štatistické údaje OSN, Svetovej zdravotníckej organizácie, informácie Svetovej organizácie pre poľnohospodárstvo a výživu alebo nejaký podobný zdroj, napriek tomu, že nepatríte medzi neinformovaných, prekvapenia vás neminú. Tempo svetového vývoja sa v mnohých ukazovateľov zvyšuje viac, ako by ste očakávali – a veľakrát nie práve potešiteľným smerom. Niekoľko čísiel sme vybrali za vás.

Odhad prírastku svetovej populácie v roku 2014 – 5 miliónov ľudí

Súčasná ročná výroba automobilov – 65 miliónov, milión v SR

Približný počet nových knižných titulov v roku 2014 – 2,3 milióna

Tohoročný prírastok nových počítačov – 330 miliónov

Súčasný stav používateľov internetu – 3 miliardy

Počet odoslaných e-mailových správ za rok – 4 biliónov

Rozsah odlesnených plôch v roku 2014 celkom – 4,8 milióna hektára

Straty pôdy eróziou ročne – 6,2 milióna hektára

Strata pôdy rozširovaním púští – 8,5 milióna hektára

Aktuálny počet kriticky podvyživených – 950 miliónov

Počet ľudí s nadváhou – 1,6 miliardy

Ročná úmrtnosť detí (do 5 rokov) – 5,5 milióna

Počet legálnych interrupcií v roku 2014 – 29,8 milióna

Počet nelegálnych a neodborných (odhad) – 200 miliónov

Ročne umrie od hladu – 3,8 milióna

Ročná spotreba vody – 3,5 miliardy hektolitra

Počet ľudí s diagnostikovaným HIV/AIDS – 29,7 milióna

Odhad latentných HIV/AIDS – 100 miliónov

Na HIV/AIDS v roku 2014 umrie (odhad) – 1,4 milióna

Na rakovinu (približne) – 7 miliónov

Úmrtia následkom fajčenia (cca) – 5 miliónov

Úmrtia následkom alkoholizmu (cca) – 2 milióny

Úmrtia pri autonehodách – 1 milión

Invalidita alebo trvalé následky autonehôd ročne – 5 miliónov

(jč)

SLOVÁCI ZA HRANICAMI

Slovenský novinár a básnik žijúci v Maďarsku Imrich FUHL (52) sa narodil v Mlynkoch (Pilisszentkereszt), maturoval na budapeštianskom gymnáziu s vyučovacím jazykom slovenským a ukončil žurnalistiku na FiF UK v Bratislave. Bývalý šéfredaktor Ľudových novín, zakladateľ, prevádzkovateľ a redaktor nezávislého slovenského portálu www.oslovma.hu. Venuje sa fotografickej tvorbe a literatúre – spoluautor viacerých antológií a redaktor mnohých publikácií, vydal tri samostatné zbierky básní.

Sám urobí to, čo redakcia

Vojtech KÁRPÁTY – Foto: archív SNN

Imrich FUHL

Aká bola vaša cesta z tlačeného periodika k redigovaniu v súčasnosti jedného z najčítanejších internetových médií s tematikou slovenského diania?

Páči sa nám či nie, vytláčanie tradičnej tlače na úkor internetu je už dlhé roky nezastaviteľnou realitou, ktorá aj nás, nie najmladších, núti rozmýšľať a konať inak, ako sme boli zvyknutí. Osobne som sa s tým vyrovnal presne pred desiatimi rokmi, keď som založil prvý portál našej komunity luno.hu. Tak v kruhu národnostných menšín v Maďarsku, ako aj Slovákov vo svete išlo o úplne nové médium – ojedinelý, denne aktualizovaný portál, ktorý som mal česť redigovať sedem rokov, až kým ma z politických dôvodov z redakcie Ľudových novín neodstránili.

● Nečinným ste však dlho nezostali, veď 4. októbra 2011 ste naplno rozbehli svoj nový projekt: portál oslovma.hu s podtitulkom Slovák v Maďarsku.

Stalo sa tak naozaj symbolicky na Deň slovenských novinárov v Maďarsku. Keď som si ako čerstvo nezamestnaný novinár redaktor uvedomil, že v inom sa vlastne nie veľmi vyznám, všetky svoje financie a energiu som investoval do zakladania, prevádzkovania a redigovania svojho nového, tentoraz už nezávislého portálu. Táto internetová platforma azda najväčší prínos pre slovenskú komunitu v Maďarsku predstavuje v oblasti zabezpečenia, resp. prehĺbenia plurality názorov, slobody prejavu a tlače. Usilujem sa o to, aby sa portál mohol stať tvorivou dielňou publicistov venujúcich sa problematike Slovákov v Maďarsku a aby sa zároveň osvedčil aj ako vierohodný zdroj a dôležitý prostriedok zachovania národnostnej identity.

● Vydávanie internetového portálu sa zdá menej finančne náročné v porovnaní s tlačenými novinami a časopismi, z distribučných dôvodov, prístupnosti...

Áno, technické zázemie naozaj nestojí veľa peňazí, ale každodennej roboty s textom a fotografiami je možno aj viac, no a donekonečna nemôžem očakávať od nikoho (nanajvýš od seba) systematickú a kvalitnú prácu za „Pán Boh zaplať“. Verte mi, mal by som dôvod sťažovať sa, veď ako tvorca portálu so sídlom a s jednočlennou „mini-redakciou“ vo vlastnom byte v najslovenskejšej dedine Maďarska (v Mlynkoch) okrem podpory z Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí na portál oslovma.hu nedisponujem nijakými inými finančnými prostriedkami. Pre mňa je však dôležitejšie, že napriek všetkým ťažkostiam môžem robiť to, čo ma baví, a som naozaj rád, ak ide o robotu, ktorá dokáže osloviť.

● Priblížte stručne obsah a štruktúru portálu oslovma.hu.

Portál so stálymi rubrikami Aktuality, Politika, Kultúra, Názory, Literatúra, História, Dokumenty, Monitoring a Archív popri dennej periodicite poskytuje možnosť vyhľadávania v čoraz väčšom množstve príspevkov, vrátane elektronického archívu a vlastného prehľadu slovenskej a maďarskej tlače. Oslovma.hu prináša nielen spravodajstvo, ale aj veľa fotografií a širokú ponuku článkov s hlavným dôrazom na publicistiku, no a najmä na reálny obraz situácie a života slovenskej národnosti – odhalením pozadia udalostí a analyzujúc ich súvislosti.

Tohtoročný druhý októbrový víkend patril v Galante kultúrnospoločenskému podujatiu s názvom Z pokolenia na pokolenie, ktorý za spolupráce tamojšieho Domu Matice slovenskej pripravil Spolok Slovákov z Maďarska na Slovensku a Organizácia komlóšskych Slovákov v Maďarsku.

Z pokolenia na pokolenie

Ján JANČOVIC

Komlóšski dolnozemskí Slováci sa najprv v preplnenej Bábkovej sále Mestského kultúrneho strediska predstavili domácemu obecenstvu divadelnou veselohrou Vrtochy starej mamy. Erna Lauková v hlavnej úlohe starej mamy a ďalších desať hercov seniorov dokázali v spisovnej slovenčine odohrať inscenáciu s takou presvedčivosťou, že si vyslúžili obrovský potlesk. Divadelní ochotníci ukázali, že v Slovenskom Komlóši je slovenčina medzi seniormi ešte stále nielen bežným dorozumievacím jazykom, ale aj jazykom, ktorým sa dokážu predviesť aj v náročnejšom dramatickom či slovesnom diele.

Celá sobota patrila Dňu dolnozemskej gastronómie. Hlavnou organizátorkou a moderátorkou vydarenej akcie, s podporou členiek výboru spolku, bola jeho predsedníčka Anna Piláriková. Aj na toto kulinárske podujatie, konajúce sa v priestoroch Domu Matice slovenskej, prišlo okrem domácich a dolnozemských kuchárov aj veľa záujemcov, ktorí si chceli pochutnať na povesťou opradených špecialitách. Deň ľudovej dolnozemskej gastronómie vypĺňal aj kultúrny program s vystúpeniami Folklórneho súboru MO MS, Detskej folklórnej skupiny Zvončeky zo Sládkovičova a Mládežníckeho ľudového orchestra Igrici z Igramu, ktorý vedie potomok komlóšskych Slovákov Miroslav Brna.

Cenzúra je v Slovenskej republike aj v Európskej únii zakázaná...

A v trezoroch sú mnohé ponovembrové diela

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

Filmový ústav (Sfú) dodnes nespracoval trezorové filmy nakrútené po prevrate 1989. Podľa tvorcov je ich vyše štyridsať, pričom väčšina z nich bola v trezore STV, dnes ostávajú v trezore RTVS. Taká je tu úžasná sloboda. Film Arbitráž bol vo verejnoprávnej TV zakázaný vlani na jeseň a bol v trezore aj v deň výročia smutnej udalosti (Viedenskej arbitráže).

Dokument potom odvysielali v inej malej televízii. Je teda aj trezorový aj netrezorový. Kedy príde chvíľa, keď sa všetky trezorové filmy stanú kultúrnym dedičstvom a začnú ich čistiť od prachu a robiť si na nich výskumné granty dnešní cenzori, niektorí možno i spomedzi členov Rady RTVS?

V pondelok 1. apríla 1996 tesne pred začiatkom večerného vysielania oznámila hlásateľka zmenu programu STV 1...

Andrej FERKO je v súčasnosti azda najčastejšie cenzurovaný autor

■ NEBOL TO ŽART

Namiesto hlavného večerného programu – avizovaného videofilmu J. Drgonca a A. Ferku Lúpež dejín v réžii Ľ. Veleckej – televízia odvysielala reprízovanú snímku Albert, Albert... Zástupca šéfredaktora Hlavnej redakcie umeleckých programov M. Maďarič vtedy povedal, že o zmene vysielania sa v redakcii dozvedeli až v ten deň.

„V pondelok sme dostali z Redakcie programu oznam, že film Lúpež dejín sťahuje. Šéfredaktor nám povedal, že je to na ústny príkaz ústredného (J. Darmo) a programového riaditeľa. Náhradný termín vysielania nevieme.“ Podľa O. Nittmana, šéfredaktora Redakcie programu, dôvodom zmeny programu bolo aktuálne zaradenie jedného z ocenených diel Telemúzy. Film Lúpež dejín podľa Nittmana prešiel schvaľovacou projekciou. K tomu, či vysielanie bolo zrušené pre obsah a kvalitu, sa vyjadrovať nechcel, lebo dielo nevidel. Do vysielania vraj videofilm zaradený bude, nevie však kedy, no predpokladal, že to už nebude v hlavnom vysielacom čase.

Svojho času literárny scenár dvoch spoluautorov vyhral v anonymnej súťaži. Komédia Lúpež dejín režisérky Ľuby Veleckej ako hotový videofilm absolvovala oficiálnu predpremiéru pre médiá. Nový riaditeľ STV Igor Kubiš sa okamžite po nástupe do funkcie dostal do konfliktu so sponzorom nakrúteného videofilmu. Zakázal čokoľvek súvisiace so sponzorom odvysielať, aj keď mu vtedajšie vedenie Rady STV odporúčalo komédiu pustiť. Problém po ňom zdedil ďalší riaditeľ Milan Materák. Bývalý rozhlasový dramaturg a potom televízny šéf si asi dodnes mýli, možno náročky, v trezore zavretý televízny videofilm s inou komédiou – rozhlasovou, ktorá sa volá Rizikovo tehotný Hugo.

■ OD ROKU 1996

Každá nová Rada STV, Ministerstvo kultúry SR i Únia slovenských televíznych tvorcov, ktorí mali v tejto kauze zastupovať verejnosť i tvorcov, sa dodnes tvária, že film v trezore neexistuje. Vtipné na celej záležitosti je, že komédiu cenzurovali všetky vedenia STV – mečiarovci i antimečiarovci.

Andrej Ferko hovorí: „S Jánom Drgoncom píšeme ľahké komédie a ogagovali sme najúspešnejší slovenský poprevratový muzikál Pacho sa vracia. Na staré kolená sme dokonca získali rozhlasovú cenu za debut – komédiu Rizikovo tehotný Hugo v réžii Oľgy Janíkovej. Pacho v nitrianskom divadle presiahol stovku repríz. Svojho času šéfdramaturg STV Marián Puobiš namiesto nápravy pridal pri prvej príležitosti do trezoru ešte aj chvíľku poézie Orbis dictus. Jediný raz v živote prišiel kvôli tomu do práce v nedeľu. O tomto prípade všetky udatné slovenské denníky hrdinsky mlčali. Materákovci tak cenzurovali aj moju, v básnickej súťaži ocenenú poéziu v réžii Martina Ťapáka. Porušili kvôli tomu aj programovú štruktúru, čo, ako sa mi vidí, nikdy nie je problém.“

■ POLITICKÁ CENZÚRA

Problém bol aj pri dvoch monodrámach vedca, vysokoškolského učiteľa a spisovateľa A. Ferka o Husákovi a Benešovi. Nenávisť k legitímnemu autorskému videniu, založenému na najnovšie dostupných faktoch, prepukla v STV až do takých rozmerov, že na čas zakázali na základe čechoslovakistického posudku hotový film o Benešovi do Prahy predať. Napokon museli českí kolegovia, ktorí pripravovali tematický večer o Benešovi, údajne vybavovať takýto, v trhovej ekonomike bežný nákup cez protekcie. Skutočnosť je taká, že terajší cenzori jednoducho nevedia stráviť historické fakty, na ktorých stojí časť tvorby A. Ferka a ktorú odborne garantovali viacerí špičkoví historici ako Jan Tesař a Svätoslav Mathé. Osuského esej Beneš a Slovensko, ktorej dramatické pokračovanie A. Ferko napísal v monodráme Skupinový autoportrét prezidenta Beneša, po premiérach na SVT a ČT 2, je ďalší trezorový film. Svojho času sa v médiách všetci išli „ubenešovať“, no jediné dramatické dielo výlučne o Benešovi je prísne zakázané...

Na tému cenzúry bola aj interpelácia poslanca NR SR Karola Ondriaša ešte v septembri 2005 na vtedajšieho ministra kultúry F. Tótha. Poslanec povedal: „Podľa mojich znalostí na Slovensku ešte stále jestvujú tzv. trezorové filmy, ktoré diváci dosiaľ nevideli. Uložené sú v archíve STV, pričom ich tvorcovia sú často známe filmárske osobnosti. Uvediem aspoň niektoré: celovečerný film Strecha úniku, nakrútený ešte v roku 1971 režisérom Stanislavom Párnickým, sfilmovaná inscenácia režisérky Ľuby Veleckej Lúpež dejín, sedemdielny televízny seriál Fanatici nakrútil režisér Ľubomír Vajdička a ďalšie celovečerné i televízne filmy nakrútené pred a po roku 1989. Pán minister, interpelujem vás, prešetrite, či v archíve Slovenskej televízie jestvujú tzv. trezorové filmy. Ak áno, predložte zoznam všetkých trezorových filmov a podniknite kroky na nápravu. Ako orgán štátnej správy podajte príslušné trestné oznámenia na známu alebo neznámu osobu za porušenie zákonov Slovenskej republiky!“

Myslíte si, že sa niečo zmenilo? Podľa niektorých tvrdení trezory s filmami sú otvorené, ale diváci filmy z nich nevidia. Vari preto, že sme naučení do trezorov nesiahať, ak v nich nie sú peniaze? No možno sú v nich šperky, ktoré treba svetu ukázať!

Názor do diskusie o neznámych stránkach našej pradávnej histórie

Tajné dejiny Slovenska, Slovenov a Sloveniek

KNIHA TÝŽDŇA

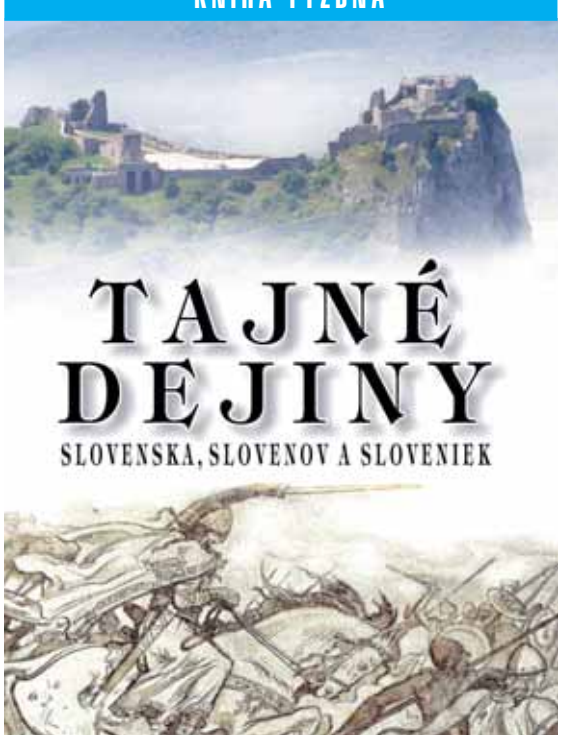

Tak znie názov novej knihy, ktorá hovorí o neznámych stránkach našich pradávnych dejín. Nielen väčšina občanov Slovenska, ale ani dnešná generácia slovenských historikov si azda ani neuvedomuje, že takmer dvesto rokov sa na našom území pestuje akýsi pomýlený kult Šafárika, ktorý vo svojich Slovanských starožitnostiach predstavil Slovanov ako prisťahovalcov v 5. až 6. storočí nášho letopočtu.

Stalo sa tak napriek tomu, že v tom čase viacerí západní vedci obhajovali antický pôvod Slovanov. Napríklad je všeobecne ignorovaný fakt, že termín Suebi je staroveké meno našich predkov Slovenov. Alebo Veľká Morava je napriek toponymickým a geologickým dôkazom umiestňovaná len na územie dnešnej českej Moravy, pričom jej rozsah kedysi zaberal územie približne zhodné s hranicami Uhorska, atď. Moderný genetický výskum zároveň preukázateľne dokladuje, že medzi dnešnými Slovákmi a Maďarmi nie je veľký rozdiel, dokonca naša genetická skladba je takmer identická. Ako je potom možné, že rozprávame rozdielnymi jazykmi? Zdá sa, že všetko bolo inak, ako nám to predkladajú oficiálne historické zdroje. Existuje množstvo ďalších faktov a indícií, ktoré jednoznačne potvrdzujú úplne iný obraz našich dejín. Presvedčte sa o tom sami na 452 stranách veľkého formátu, na bohato ilustrovanom texte o súvislostiach, ktoré by vás ani vo sne nenapadli.

(red)

NEKROLÓG

Mal to byť víkend ako z najkrajších katalógov o Tatrách. Udalosti však nemožno predvídať ani v zlých snoch a na niečo také sa zmenila aj tá nedeľa 19. októbra. Na skalnom výstupku chodníka, kde sa vyhýbal pretekárom v rámci tradičnej Sherpa Rally, urobil Ferko osudový vari úkrok, ktorý ho pádom dole vyniesol do večných výšin.

Zahučali hory, zahučali lesy...

„Je smutné, keď človek stráca vôľu napĺňať sny,“ napísal dávnejšie a podľa toho žil. Nebol smutný a nestratil vôľu, napĺňal sny nielen svoje, ale aj ľudí okolo seba, ktorí sa k nemu radi pridali. Na výpravách do najvyšších hôr či na polárne cesty, ale často aj do tropických končín v Indickom či Tichom oceáne.

Na tatranské štíty začal vystupovať už ako dvanásťročný. Vo Vysokých Tatrách uskutočnil vyše päťsto výstupov a päťdesiat prvovýstupov. V rokoch 1951 až 1954 sa stal najmladším horským vodcom s právom vodiť v oblasti celých Vysokých Tatier. Na Mont Blancu stál po prvý raz v roku 1955. Vystúpil na takmer sto končiarov v rôznych pohoriach sveta. Dĺžka jeho výstupov na vrcholy sveta je vyše tisícsto kilometrov. Známe sú jeho prechody Západných Karpát v lete aj v zime. Naposledy vlani v rámci Roka M. R. Štefánika prešiel z Bradla na Kriváň. Hlavný hrebeň Vysokých Tatier preliezol dva razy v zime, raz v lete.

Popri aktívnej horolezeckej činnosti sa intenzívne venoval organizovaniu horolezeckých, polárnych a geografických výprav (napríklad Mount Everest, 1984; Severný pól, 1993). Bol jediný, kto absolvoval tri cesty okolo sveta (1980 až 1994) a prvý cestovateľ zo Slovenska, čo pôsobil vo všetkých svetadieloch. Je spoluzakladateľ Sekcie pre výskum vysokých pohorí pri Slovenskej geografickej spoločnosti SAV a spoluzakladateľ združenia AntArktis. Podľa neho: „Človek by mal chodiť do hôr žiť, a nie zomierať.“ On v horách žil. Teraz sa na ne pozerá z výšky a všetci, čo ho majú v úcte, vedia, že tam nezomrel...

(rkh)

HUMORESKA

Predpovieme počasie, aké len budete chcieť

Po dušičkovom týždni, v ktorom je vždy počasie, ako sa patrí, teda hmlisto po celý deň a nachvíľku vykukne slnko, zívne a opäť sa schová pod jesennú perinu, vrátila sa bláznivá klíma. Celému svetu šibe, tak prečo by počasie zostalo bokom. A tak po každodennom estetickom zážitku s rosničkami a dvoma pánmi v najlepších rokoch – Iľkovi a Jurčovičovi, som sa rozhodol, že počasie treba vziať prísne do rúk. Lebo ujko Iľko nemal asi nikdy nič zlomené, a tak ho nerýpe správne v kostiach, keď ide zmena počasia. Inak by nehlásil na Markíze svoje povestné bludy. A tiež nemá správnu reumu – tak ako moja svokra, ktorá nepozerá televízor, ale vie, kedy bude pršať a kedy svietiť slnko dva dni dopredu. Ujo Jurčovič má na rozdiel od uja Iľka dobrú reumu. Tomu sa dá veriť. Ten sa občas trafí. Rosničky na STV a Markíze majú zasa pekné šaty... To je asi tak všetko, čo na ich chválu a presnosť predpovede môžeme povedať.

Slovenský hydrometeorologický ústav (SHMU) trpí finančnými suchotami. Vraj musí vykrádať české webové meteorologické stránky, aby Slovensku zvestovali, či bude zamračené slnečno. Ono to pred pár rokmi vychádzalo. Od Nemecka sa vždy priblížila oblačnosť, strihla to cez Čechy a Moravu a šup na Slovensko. Dnes má však oblačnosť iné maniere. Namiesto Slovenska si to namieri do Poľska, a potom znenazdajky prekvapí našu krajinu z východu. Nič nie je, ako bolo. Tak by som sa na mieste našich meteorológov na české internetové stránky veľmi nespoliehal.

My sme však gordický meteorologický uzol rozšnurovali. Založili sme pred nedávnom s niekoľkými amatérskymi, no skoro profesionálnymi znalcami počasia občianske združenie Mračno, s r. p. o. Teda s ručením počasia obmedzeným. Jeho činnosť sa odvíja od tohtoročného vývoja počasia, ktorému nie je kalendár a ani nič iné sväté. Niekoľko dní je jar, potom zrazu zima, o pár dní leto a koncom týždňa jeseň. Združenie Mračno, s r. p. o., chce ochrániť spotrebiteľov počasia od neočakávaných šokov. Zaviedli sme nepretržitú telefonickú službu, kde vám za symbolický poplatok desať eur za minútu ponúkneme predpovede počasia, aké chcete a potrebujte. Prognóza je viazaná na presný úsek dňa. Vieme vám vymyslieť počasie na minútu presne také, aké len chcete. Združenie občanov Mračno s ručením počasia obmedzeným sa onedlho vydá na cestu mediálneho konkurenta Penty a J and T. Začneme vydávať tlačovinu, teda slová na papieri. Vychádzali by v prípade mimoriadnych zmien počasia ako uragán, víchrica a krupobitie so záplavami, keď prestanú fungovať telefóny. Tlačovinu na papieri by rozdávali za symbolický poplatok päť eur odvážni a nebojácni kolportéri ako za dobrých čias bratislavského Večerníka. Tak o počasie máte postarané a bude radosť žiť.

Milan ZEMO

Pred dvoma storočiami bola Bratislava centrom judaizmu

Chatam Sofer v šľapajach Šalamúna

Text Ján ČOMAJ – snímky www.chatamsofer.sk

Začnime – ako sa hovorieva – od Adama. Židia sa na Slovensku objavili okolo roku 70 n. l. ako otroci rímskych légií. O dvesto rokov už légie sprevádzali ako obchodníci. Ďalšia skupina na naše územie prišla so starými Maďarmi – boli to bojovníci z kmeňa Karaitov, ktorí sa zúčastnili na bojových výpravách v Európe. Prví židovskí osadníci sa tu usadili koncom prvého tisícročia a zaoberali sa najmä rozličnými formami obchodu a remesiel. Len čo ich bolo viac, uhorskí panovníci zaviedli na nich segregáciu: nesmeli chodiť do školy s kresťanskými deťmi, nemohli sa voľne usadzovať v mestách, pričom v banských mestách mali pobyt úplne zakázaný, nemohli vykonávať remeslo a zastávať úrady.

Mauzóleum Chatama Sofera pod Hradným vrchom v Bratislave

Počas vlády cisára Jozefa II. sa postavenie Židov o niečo zlepšilo. Vtedy sa začalo aj ich veľké prisťahovalectvo najmä z Poľska a vtedajšej Haliče, ktoré vrcholilo v polovici 19. storočia. Nachádzali tu vhodné podmienky na podnikanie a vcelku tolerantné prostredie. Kým na začiatku 19. storočia žilo v Uhorsku asi deväťdesiattisíc Židov, v polovici storočia ich bolo už pol milióna. Podľa uhorských štatistík predstavovali len náboženstvo, a tak zároveň každý Žid mal aj národnostnú príslušnosť. K Slovákom sa hlásilo v rozličných obdobiach 18. a 19. storočia asi tri až päť percent uhorských Židov.

■ SOFEROV PRÍCHOD

Na prelome osemnásteho a deväťnásteho storočia bola v Bratislave už početná židovská komúna s vlastnou vnútornou občianskou a cirkevnou samosprávou a školstvom vrátane ješivy – školy pre budúcich rabínov. Mala v okolí dobrú povesť a jej absolventov radi prijímali židovské náboženské obce v uhorských, rakúskych i bavorských mestách, teda v bezprostrednom okolí Bratislavy za svojich rabínov, čo malo paradoxne negatívny vplyv na bratislavskú obec: keď jedna generácia učiteľov zostarla a ukončila činnosť a umrel aj rabín, nenašli sa nástupcovia do tejto funkcie. Predstavitelia obce sa museli obzerať po širokom okolí. Tak padol lós na ctihodného štyridsaťštyriročného Chatama Sofera, na úradoch vedeného pod menom Moše Schreiber, rabína v rakúskom Mattersdorfe. Ponuku rád prijal. Pre relatívne mladého rabína to bola veľká pocta – bratislavská židovská obec mala úctu v okolitom svete, jej škola pre rabínov mala už veľa rokov vynikajúcu povesť a samotná Bratislava, donedávna ešte hlavné mesto Uhorska, bola pre Schreibera, Sofera, veľkým lákadlom. V roku 1806 nastúpil na miesto hlavného bratislavského rabína a rektora ješivy. Pôsobil tu potom tridsaťtri rokov a svojím spôsobom ako mimoriadna osobnosť európskej judaistiky obohatil dejiny nášho hlavného mesta.

■ RABINOV PROFIL

Chatam Sofer sa narodil 26. 9. 1762 (podľa židovského kalendára 7. tišreia 5523) vo Frankfurte nad Mohanom. Rabínsku školu vychodil v Meinzi a ako mimoriadne talentovaného, sčítaného a usilovného mládenca si ho na ďalšie štúdium vzal k sebe známy nemecký rabín a židovský filozof Natan Adler. V roku 1782 sa v Strážnici na moravsko-slovenskom pomedzí oženil so Sárou Jenwitzovou, usadil sa tam a viedol malú miestnu ješivu. A to mal iba dvadsať rokov. Rovné desaťročie tu strávil v tichom štúdiu, pri výučbe a zriedkavých stretnutiach so židovskými vzdelancami v moravskom, slovenskom a rakúskom okolí. Napriek svojej uzavretosti a nenápadnosti v malej škole rabínov sa práve tým dostal do ich povedomia, až prišla ponuka nastúpiť za zomretého rabína do Prostějova a o dva roky viesť židovskú náboženskú obec v spomínanom rakúskom Mattersdorfe. To sa už stával známou postavou judaistického filozofického a právnického sveta. Vtedy prišla ponuka z Bratislavy. Nastúpil na miesto hlavného rabína mesta, av ben dina – predsedu židovského cirkevného súdu, a za rektora bratislavskej ješivy, už vtedy známej v širokom európskom teritóriu.

■ DIELO A ŽIVOT

Za vyše tri desaťročia, čo tie funkcie vykonával, získal si nielen bezmedznú autoritu, ale aj obľúbenosť medzi bratislavskými Židmi, čo nebýva často, ak je niekto popri kňazskej funkcii aj sudca – sudca vždy niekoho trestá a zvyčajne nemá možnosť vyhovieť obom stranám sporu. Jeho rozhodnutia sa však rešpektovali bez protestu. Šírili sa aj do sveta a najmä v nemeckom prostredí sa mnohé z nich stali známymi, citovali sa a ich závery používali židovské súdy pri podobných sporoch, kauzách a rozhodnutiach. Sofer sa v tom čase stal najuznávanejšou európskou osobnosťou v halache – židovskom práve. Po jeho smrti odborníci na halachu publikovali ako vzorový a študijný materiál tisícdvesto jeho rozhodnutí v rozličných sporoch, pričom pri každom rozhodnutí bol priložený aj jeho komentár. Tento obsiahly spis je v judaistickom práve dodnes povinnou študijnou literatúrou budúcich sudcov.

V roku 1812 mu zomrela manželka, s ktorou nemali deti. Druhýkrát sa oženil s mladou vdovou Sárou, dcérou rabína z Poznane. Mal s ňou desať detí. Umrel 3. októbra 1839 – pred sto sedemdesiatimi piatimi rokmi. Jeho nástupcom sa stal najstarší syn Abrahám Ketav Sofer, po jeho smrti vnuk Ševet a funkciu hlavného rabína Bratislavy zastával aj Chatamov pravnuk Akiva. Rod Chatama Sofera viedol teda bratislavskú židovskú náboženskú obec až do prvých rokov Česko-Slovenska – vyše jedno storočie.

■ PRIMÁT OD BABYLONU

V slovenskej židovskej náboženskej obci sa zachováva plná úcta k Chatamovi Soferovi ako k filozofovi, kňazovi, sudcovi a učiteľovi veľkého formátu. Bratislavská ješiva sa stala za jeho čias najvyhľadávanejším európskym centrom judaistického náboženského vzdelania. Dnes sa až veriť nechce, že kým v iných európskych ješivách študovali obyčajne desiatky budúcich rabínov, ješiva v Bratislave mala za Sofera každým rokom okolo štyristo poslucháčov z celej Európy a bola najväčšou židovskou náboženskou vysokou školou od babylonských čias.

Sofer bol prísne ortodoxný žid, ktorý odmietal v princípoch viery a životných zásad reagovať na zmeny v spoločnosti. Na šíriacu sa haskalu – židovské osvietenstvo – mal jedinú odpoveď: ohrozuje existenciu židovstva. Tým vlastne opakoval zásadu z čias Dávida a Šalamúna: Nové je podľa Tóry zakázané!

Vystríhal pred voľnomyšlienkarstvom. Rátal totiž s tým, že demokratizácia spoločnosti naštrbí jednotiacu silu a zvláštnosť židovskej viery, pevnosť ich enkláv a povedie k postupnej asimilácii Židov, čomu chcel zabrániť. Usiloval sa zachovať životné pravidlá Židov od biblických čias, čistotu ich viery a právne princípy. Bol veľkou osobnosťou ortodoxného židovstva novoveku a Európy.

Pod Hradným vrchom v Bratislave, blízko židovského cintorína, má dôstojné mauzóleum, ktoré je aj jedným z magnetov zahraničných návštev nášho hlavného mesta, prirodzene najviac pre nasledovateľov filozofie slávneho bratislavského rabína Chatama Sofera.

BESEDNICA

Toto stretnutie má aktuálny a slávnostný dôvod. Ubehlo stodesať rokov odvtedy, čo sa narodil Cyril DAXNER. Starým otcom mu bol štúrovec Štefan Marko Daxner a prastarým otcom po matke superintendent Karol Kuzmány, spoluzakladateľ Matice slovenskej. Cyril Daxner, na ktorého si spomíname pri šesťdesiatom výročí osamostatnenia evanjelického cirkevného zboru vo Vranove, pochádza zo slávneho rodu. Pre nás je významné zároveň to, že bol angažovaným kresťanom, prvým dozorcom cirkevného zboru vo Vranove, teda spolupredsedom cirkevného zboru, organizoval ho a podieľal sa na vybudovaní prvého kostola.

Cyril Daxner si zaslúži našu úctu a obdiv

Neochvejný zástanca národa

Július FILO, emeritný biskup ECAV, a. v.

Cyril Daxner bol nebojácny zástanca spravodlivosti a práva v našom národe v kritických časoch. Počas druhej svetovej vojny po rozpade Česko-Slovenska sa organizačne, ale aj ako dobrovoľník podieľal na bojoch proti poľským a maďarským vojskám, ktoré napadli niektoré časti krajiny s cieľom ich anektovať. Vo Vranove bol známy ako advokát chudobných, mnohí mu nemohli zaplatiť za jeho služby, ale on dlhy nevymáhal. Pre jeho verejné účinkovanie, proklamované kritické postoje proti predstaviteľom vojnového slovenského štátu a pre podporu partizánov ho ÚŠB zatkla 19. apríla 1944. Bol vydaný gestapu a odvlečený do koncentračného tábora v Mauthausene. Po oslobodení sa vrátil 24. mája 1945 do Bratislavy vysilený, s ťažko podlomeným zdravím. Zomrel 7. júna 1945 ako štyridsaťročný.

■ NAPODOBŇUJME ICH VIERU

Božie slovo nás vyzýva, aby sme spomínali na svojich vodcov, ktorí nám zvestovali slovo Božie, aby sme pozorovali, aký bol koniec ich správania a napodobňovali ich vieru. Pod túto výzvu iste spadajú všetci tí, ktorí sa usilovali žiť v súlade so zásadami spravodlivosti a lásky, ktoré slovo Božie obsahuje. To však nie je jediný dôvod, prečo sa chceme vo svetle Písma zamyslieť nad odkazom viery nášho brata Cyrila Daxnera.

Naša doba plná kritického skúmania, spochybňovania a nakoniec tiež sklamaní z osobností verejného života v cirkvi i v národe potrebuje uveriť, že nám Boh aj dnes dáva odvahu a múdrosť k autentickej kresťanskej verejnej službe pre spoločenstvo, uprostred ktorého žijeme. Potrebuje vo svetle Božieho slova skúmať a spoznať osobnosti, ktoré nám Boh dal, a prijať ich ako vzory a inšpiráciu vo všetkom, čo je pravým nasledovaním Božej vôle. Spolu sa dnes chceme pýtať vo svetle Písma: Čo je to, čo nakoniec pomáha k vernosti až do posledného konca na zemi? Chceme sa pýtať: O čo sa smieme opierať v zdanlivo bezproblémových situáciách, ale tiež v zreteľne nebezpečných a kritických časoch? Čím z nás Boh vie urobiť verných svedkov o jeho dokonalej spravodlivosti a nekonečnej láske?

Boh nás posiela do sveta pracovať na šírení jeho kráľovstva, jeho spravodlivosti a milosrdnej lásky. Rozhodujúca vec, na ktorej stojí naša odvaha k službe, je v tom, že nás vysiela Ježiš Kristus, víťaz nad smrťou a nad všetkými nepriateľmi života. Tak ako voľakedy tým Dvanástim hovorí aj nám: „Posielam vás ako ovce medzi vlkov. Majte sa na pozore pred ľuďmi, lebo vás budú vydávať súdom.“

■ POSLOVIA I SVEDKOVIA

Učeníci šli a konali. V každom čase vysiela Pán svojich služobníkov do sveta, ordinovaných do kňazskej služby i neordinovaných. Sme poslami a svedkami a spolupracovníkmi Ježiša Krista. Toho kráľa, ktorému bola daná všetka moc na nebi a na zemi. Z toho vyplýva odvaha a nádej na úspech našej služby. Tak ako dvanásti apoštolovia toto vyslanie počuli štúrovci, počul ho aj Cyril Daxner a mnohí ďalší. Boli ním viazaní k zodpovednosti a zmocnení k odvahe.

Ako vidí našu zodpovednosť náš Pán, ktorý sa obetoval za nás a bol vzkriesený, aby sme mali aj my nádej a odvahu k službe?

Nečudujme sa, že prichádzajú skúšky, utrpenia, ba aj martýrium. Nie je učeník nad učiteľa. Keď Pána Ježiša obviňovali vtedajší mocipáni, že je Belzebubom, kniežaťom démonov, o čo ľahšie môžu démonizovať jeho nasledovníkov, svätých Kristových svedkov! Zažil to Kristus, môže to zažiť v každej dobe aj Kristov nasledovník.

Po zbúraní Jeruzalemského chrámu potešovali rabíni zbožných Židov takýmto spôsobom: Keď bol zbúraný Boží chrám, ako sa môže zbožný Žid diviť a sťažovať na to, že musí tiež osobne trpieť...?

Sme vyslaní do sveta ako poslovia Kráľa kráľov. On nám hovorí: Nebojte sa ich. Niet dôvodov, aby sme sa ich báli. Veď Bohu patrí konečná moc. Boh sa stará o dobrý poriadok sveta. „Či nepredávajú dvoch vrabčekov za groš? A ani jeden nepadne na zem z vôle nášho Otca.“ Celý beh života je v konečnom dôsledku v Božej moci a Boh dokáže napraviť každú krivdu. Má na to túto časnosť a jeho neobmedzenú ríšu pokoja a lásky... Nebojme sa ich, lebo aj keby nám vzali život na zemi, keby zabili naše telo, Boh drží náš život pevne vo svojich rukách. Bojme sa radšej toho, čo nás môže nakoniec odohnať pre neposlušnosť a neochotu prijať jeho ponuku od svojej tváre. A to je skutočná smrť, vedomie o tom, že Boh ma neprijal, lebo som ním pohrdol ja a odohnal od seba, toho sa bojme.

Boh je však naším milostivým Otcom, túži po nás a miluje nás, preto sa ich nebojme. Nebojme sa ich a hovorme a konajme to, čo nám prikázal. „Čo vám hovorím po tme, hovorte na svetle, a čo šepky, rozhlasujte zo striech“. Takúto vieru bez strachu prejavoval aj Cyril Daxner. Keď bol vo väzení, nechal si tam poslať Bibliu a spevník, aby mohol povzbudzovať svojich spoluväzňov.

Náš svet potrebuje svedkov viery a hrdinov Kristovej lásky a spravodlivosti. Mali sme ich v našom národe. Mnohí čerpali svoju odvahu práve z poverenia a vyslania, ktoré prijali od Ježiša Krista, Kráľa kráľov. Ďakujeme Bohu za Cyrila Daxnera, za to, že ho Boh posilňoval v jeho službe. Zároveň prosme Boha, aby nám a mnohým ďalším v našom národe dával tiež odvahu k svedectvu a k službe v našom čase v úlohách nášho sveta. Prosme, aby nám dával odvahu k odvážnej službe, aby sa nakoniec mohol on sám, trojjediný Boh, podľa svojho zasľúbenia priznať aj k nám.

Uverejnený text odznel ako kázeň.

Stála výstava Matice slovenskej v Dome Jozefa Cígera Hronského

Život bez oddychu priťahuje exponátmi

Zuzana PAVELCOVÁ – Foto: KM MS

Hlavné pracovisko Matice slovenskej pre styk a spoluprácu so zahraničnými Slovákmi a slovanskými Maticami – Krajanské múzeum Matice slovenskej – plní svoje úlohy na viacerých úsekoch, a to najmä na poli vedy, výskumu a spracovávania dokumentácie (fondy KM MS), ale i na poli jazykových, kultúrnych a duchovných stykov s krajanmi.

Približne od polovice roku 2011 medzi svoje činnosti zaradilo aj sprístupňovanie a lektorovanie stálej expozície venovanej životu a dielu J. C. Hronského, ktorá sa nachádza v autentických priestoroch spisovateľovho domu na Ulici P. O. Hviezdoslava č. 5 v Martine, ktorý Matica slovenská postupne zrekonštruovala, vďaka čomu dnes KM MS ponúka modernú a vysoko esteticky hodnotnú expozíciu podľa grafických riešení Mgr. art. Jána Novosedliaka.

■ FORMOVANIE EXPOZÍCIE

Expozícia sa budovala postupne, najmä z archívnych materiálov Matice slovenskej (knihy, fotky, archívne dokumenty – listy, spisy, výtlačky časopisov...) a z vecnej pozostalosti po J. C. Hronskom, ktorú Matica slovenská získala nielen od žijúcich potomkov spisovateľa, ale i z rôznych osobných archívov a celoslovenských inštitúcií. V roku 2007 Matica získala časť Hronského osobnej pozostalosti a neskôr, v novembri 2008, ju skompletizovala. Expozíciu sprístupnili širokej verejnosti 4. októbra 2010 a vychádzajúc z Hronského životných osudov ju pomenovali Život bez oddychu.

Stálej expozícii predchádzali viaceré príležitostné výstavy o živote a diele Hronského, ktoré pripravila Matica slovenská, ako boli Život bez domova, Tvorivo kráčať žitím, Zahraničná MS. Dom Hronského navštevujú prevažne školské exkurzie, ale i jednotlivci a široká, nielen slovenská verejnosť. Od začiatku roku 2012 do septembra 2014 prišlo na výstavu 11 657 návštevníkov.

■ OD FOTIEK PO MAĽBY

Expozícia ponúka fotodokumentáciu celého života J. C. Hronského: osobné dokumenty – vysvedčenia, legitimácie, vymenovávacie dekréty, ďakovné listy, osobnú korešpondenciu, viaceré úradné vyhlásenia. Sú v nej aj jeho rukopisy, rozpracované prozaické diela, ukážky knižnej tvorby pre deti, mládež i pre dospelých, tiež jeho akvarely, repliky vitráží, keramické výrobky dekorované jeho rukami, výtvarné učebné pomôcky, návrhy na pohľadnice a rozličné vzory textílií, kobercov, gobelínov a záclon.

■ TEŠIA SA Z NÁVŠTEVNÍKOV

V zrkadlovej 3D miestnosti zas vie mladších žiakov zaujať sfilmovaný Budkáčik a Dubkáčik a na poschodí sú nainštalované dva dataprojektory, cez ne zaznievajú Hronského sentencie či prezentácia jeho literárnej a výtvarnej tvorby.

Pre žiakov tu v roku 2013 pripravili prezentácie s didaktickými úlohami k Hronského dielam pre najmenších, hodinu literatúry na tému Jozef Mak, hodinu k Hronského povestiam a hodinu dejepisu k matičným dejinám, o ktoré je veľký záujem. Výklad a prezentácie sú doplnené aj pracovnými listami pre žiakov základných škôl, pre starších žiakov a dospelých. Matica vydala o expozícii katalóg. Výklad lektora doplňuje výber z troch filmov venovaných Hronskému.

Dom Hronského navštevujú záujemcovia aj z iných dôvodov. Sú tu uložené fondy Krajanského múzea: periodiká, knihy, bulletiny, pozvánky, pohľadnice, ale i audiovizuálny materiál, ako sú napr. VHS, CD, filmy, magnetofónové pásky, diapozitívy, diskety, DVD a mnohé iné fondy dokumentujúce život našich krajanov celého sveta.

Vrútky pozmenili mapu

Koncom októbra sa vo Vrútkach pozmenila mapa ulíc a námestí. V meste pribudlo Námestie Stanislava Zachara, ktorým pomenovali priestor pred rímskokatolíckym Kostolom sv. Jána Kristiteľa, ktorého bol staviteľom.

Slávnosť pomenovania sa začala príhovorom hostí a vystúpením speváckeho zboru z Valče, ktorá je rodiskom staviteľa. Vo Vrútkach sa potom uskutočnila svätá omša a neskôr aj pietny akt na cintoríne, kde je Stanislav Zachar pochovaný.

Stanislav Zachar bol významný staviteľ, ktorý v slovenských mestách a obciach postavil okolo polstovky kostolov, medzi nimi aj katolícky kostol vo Vrútkach. V tomto meste nesú jeho staviteľskú pečať aj viaceré profánne stavby – obecný a robotnícky dom, synagóga, kolónia železničiarskych obytných domov na trase Košicko-bohumínskej železnice a na trati Martin – Budapešť. V Martine postavil druhú budovu Matice slovenskej.

Za stavby kostolov na Slovensku mu pápež Pius XI. v roku 1928 udelil Rad svätého Silvestra. O pomenovanie námestia sa zaslúžili valčianski matičiari, ktorí sa opakovane obrátili na vrútocké zastupiteľstvo s touto žiadosťou. V tomto mesiaci si pripomínajú sto štyridsiate piate výročie (13. 10. 1869) narodenia S. Zachara.

(echo)

Matičiari v Dúbravke pozdravili Mesiac úcty k starším

Fontána plná dobrej nálady a zábavy

Kveta SLYŠKOVÁ

Slávnostná schôdza Miestneho odboru Matice slovenskej v Dúbravke k Mesiacu úcty k starším bola iná ako po uplynulé roky. Miestnym matičiarom na nej predstavili predsedov miestnych odborov MS v Bratislave a okolí. Popri predstaviteľoch samosprávy a niektorých úradov medzi nich prišli predseda MO MS v Petržalke Ing. P. Benko, predsedníčka MO MS v Bratislave I. Ing. M. Bullová a Ing. M. Turčan z Pezinka, s ktorým matičiari v Dúbravke už dlhšie spolupracujú.

Hostia sa najprv zastavili pri novej dominante Dúbravky – dvojkríži. V tejto bratislavskej časti ho osadili na počesť misie sv. Cyrila a Metoda, ktorej jubilejné výročie sme si vlani pripomínali. Potom ich v múzeu privítali žiaci zo ZŠ Pri kríži, s ktorými sa rozprávali o tom, ako sa v škole oboznamujú s tradíciami svojho regiónu a celého Slovenska. Po výklade Mgr. D. Olenočinovej o ďalšej náplni a činnosti regionálneho múzea v Dúbravke prišli hostia do Kultúrneho centra Fontána, kde sledovali program Život človeka v slove a hudbe, ktorý nacvičil novovzniknutý súbor pri Matici slovenskej, vedený Ing. J. Cipovom. V súbore účinkujú žiaci zo ZŠ Beňovského, ktorých spevom a tancom vhodne doplnili dievčatá z ĽŠU E. Suchoňa. Pravdaže, nechýbalo ani vystúpenie pesničkára M. Turčana a matičiarom prišla zahrať aj skupina Snow pod vedením D. Miška, čo ešte viac umocnilo dobrú náladu. Na stretnutie pri hudbe, tanci, speve aj domácich dobrotách a občerstvení, o čo sa postarali obetavé dúbravské matičiarky, budú tu zaiste dlho spomínať, aj keď vzájomná úcta jeden k druhému a dobrá spolupráca prináša dúbravským matičiarom vždy radosť zo spoločných stretnutí a z podujatí.

Hrušovskí folkloristi účinkovali v Rijeke

Mosty preklenuli diaľky

Hrušovskí matičiari od obnovenia činnosti v roku 1990 sa vyznačujú najmä kultúrnymi aktivitami s presahom regiónu, ale aj hraníc štátu. V tomto smere sa zameriavajú najmä na spoluprácu s krajanmi, ktorí žijú mimo svojej domoviny. Sú to predovšetkým výmeny vystúpení folklórnych kolektívov Slovákov usadených v Maďarsku, Srbsku, Chorvátsku, vo Francúzsku a v Českej republike.

Folklórna skupina Hrušov v rámci projektu Matičné mosty za výraznej pomoci obecnej samosprávy uskutočnila v uplynulých mesiacoch niekoľko vystúpení predstavujúc ľudové obyčaje svojej dediny, ale i Slovenska. Začiatkom augusta to bol program na regionálnych národnostných slávnostiach v Mátraszentimre, obci ležiacej vysoko v pohorí Mátra v Maďarsku. Dedina patrila v minulosti do skupiny slovenských osád, ktorých obyvatelia sa živili výrobou skla a spracovávali ho v tunajších hutách. V súčasnosti pôvodné zameranie života stratilo na aktuálnosti a domáci sa zväčša zaoberajú cestovným ruchom. Regionálna slávnosť, ktorej iniciátorkou je aktívna Slovenka Judita Kaszalová, mala pestrý program, vrátane športových súťaží, gastronomických ukážok zameraných najmä na hríby a ich spracovanie. Hrušovskí folkloristi sa tu predstavili ukážkami tradičnej svadby, Jánskych ohňov, tanečnými a speváckymi prvkami, pričom úspech mala i detská ľudová hudba Čardáš. Slovákov zastupoval aj spevácky zbor z Tóthkomlóša s repertoárom ľudových a národných piesní..

V Hrušove už tradične vítajú krajanov najmä počas festivalu Hontianska paráda. Kým vlani to bola skupina pri MO MS Rijeka v Chorvátsku a priatelia z Veňarca v Maďarsku, tohto roku program festivalu spestrili folkloristi z Aradáča v Srbsku. Popri vystúpeniach folklórnych kolektívov to bola i prezentácia aktivít jednotlivých samospráv z Poľska, Maďarska, Čiech, Nemecka v rámci programu Európa občanom.

Na prelome augusta a septembra v chorvátskej Rijeke organizujú tamojší matičiari Slovenské národné dni. Každoročne pozývajú zástupcov krajanov z okolitých krajín i zo Slovenska. Tento rok to na oplátku vlaňajšej návštevy bola Folklórna skupina Hrušov, ktorá obohatila podujatie nielen zvykmi, piesňami a tancami, ale i tradičnou kuchyňou. Len niekoľko metrov od morského pobrežia sa striedali tanečníci, speváci a hudobníci, aby si pripomenuli i Deň ústavy SR a 20. výročie založenia MS Rijeka. Hlavnou organizátorkou stretnutia bola predsedníčka MO MS Miroslava Gržiničová, ktorej neúnavnú aktivitu vidno na každom kroku.

(se)

NA MARGO

Historik Daniel RAPANT

Udelili Cenu Daniela Rapanta za rok 2014

Cenu Daniela Rapanta zriadil Historický odbor Matice slovenskej v roku 1997 ako svoje najvyššie ocenenie za prínos k rozvoju historických vied, za zásluhy o poznanie slovenských dejín a života Slovákov doma i v zahraničí.

Tohtoročnými laureátmi sú prof. PhDr. Marta Dobrotková, CSc., archivárka, historička slovenského vysťahovalectva a ženského hnutia v 19. a 20. storočí, v súčasnosti pedagogička a dekanka Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity, a doc. PhDr. Ivan Mrva, CSc., archivár a historik dejín slovenského novoveku a pedagóg Filozofickej fakulty Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave.

Ceny laureátom odovzdali čestný predseda Historického odboru Matice slovenskej prof. PhDr. Richard Marsina, DrSc., a JUDr. Štefan Martinkovič, predseda dozorného výboru Matice slovenskej, ktorý slávnostné podujatie pozdravil v mene vedenia Matice slovenskej a matičným historikom zaželal veľa úspechov. Slávnostné udeľovanie Ceny Daniela Rapanta sa uskutočnilo 17. októbra 2014 v Bratislave.

Peter MULÍK
Autor je tajomník Historického odboru Matice slovenskej.

Pod týmto názvom sa v banskobystrickej Štátnej vedeckej knižnici uskutočnil medzinárodný vedecký seminár, ktorý spoločne pripravili Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy UMB, ŠVK, Literárnohistorické múzeum, Pobočka Spolku slovenských spisovateľov a MO MS v Banskej Bystrici.

Literárna veda včera a dnes

Podujatie otvorila riaditeľka ŠVK PhDr. Oľga Lauková, PhD. Jeho prvú dopoludňajšiu časť venovali osemdesiatemu výročiu narodenia prof. Zdenka Kasáča. S referátmi v nej vystúpili Dr. Vladimír Petrík s príspevkom Jeden z generácie, prof. Viera Žemberová s referátom Generačné vyrovnanie sa s literárnou skúsenosťou a literárnym životom, doc. Jozef Tatár referoval o literárnej publicistike jubilanta, Dr. Jana Borguľová ho predstavila v kultúrno-spoločenskom kontexte Banskej Bystrice a regiónu, Dr. Július Lomenčík mal príspevok o pedagogickej činnosti Zdenka Kasáča a Mgr. Soňa Švačová sumarizovala jeho zastúpenie v súčasnej slovenskej národnej bibliografii.

Popoludňajšiu časť seminára pozvaní odborníci venovali téme: Literárna veda – kontinuita, konzistencia, koherentnosť?

Igor KOVAČOVIČ

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Neresti a „resti“

Vládnu nám mnohé neresti. Závisť, lakomstvo, hnev, túžba po sláve, pýcha... To je len niekoľko z nich. Závisť je možno najväčšou neresťou nášho národa. Brzdí nás, berie chuť do práce i do života. U nás je úspech najväčším neúspechom. Urob niečo, čo nedokáže sused, a si jeho nepriateľom. Ak má, či dokáže môj sused niečo, čo mu závidím, prečo si nepoložím aspoň niekedy otázku: naozaj to potrebujem a dokážem? Čo musím urobiť, aby som to dosiahol? Koľko námahy musel na to vynaložiť sused a koľko námahy čaká mňa? Prečo nám chýba aspoň kúštik dobroprajnosti, prečo nepovieme aspoň niekedy susedovi, že ho obdivujeme pre jeho trpezlivosť, pracovitosť a talent?

Neresti sa však prejavujú aj na úrovni národov, štátov, Európy i sveta. Kapitalizmus, do ktorého sme vhupli pred dvadsiatimi piatimi rokmi ani nevediac ako a do čoho sa hrnieme, prikazuje ľudstvu súťaživosť na život a na smrť. A preto je tu lakomstvo, čo nie je šetrnosť, ale život na úkor iných, vodou rozriedené víno, rast HDP za každú cenu. Na zemi žije sedem miliárd ľudí a niektorým sa vidí, že pre všetkých nie je dosť zdrojov, teda vody, energie, ropy, plynu, uhlia, a že treba s tým niečo robiť. Vplyvní sveta vraj chcú znížiť do budúceho roku počet chudobných na svete o polovicu. Len ako, epidémiami? Je vraj nevyhnutná tretia svetová vojna. Lebo najsilnejší použijú zbrane na ovládnutie zdrojov potrebných na prežitie.

Neresti vedú k zlu, k rozbíjaniu priateľstiev, spolkov, národov i ľudstva. A niet iných východísk, ako je nachádzanie a uplatňovanie ich protikladov. Napriek tomu, že nemáme pre ne ani pomenovanie („resti“?), žičme sebe, ale aj iným, buďme štedrí, šírme dobro a pokoj namiesto zloby a hnevu, buďme pokorní a skromní. A uskromniť by sa malo, ba bude musieť aj ľudstvo ako celok. Kto však s tým začne? Kto pristúpi k vedomému zníženiu kvantitatívneho rozvoja meraného rastom HDP a jeho nahradeniu ľudskejšími ukazovateľmi?

Letopisy na zámku

Bojnický zámok priťahuje návštevníkov nielen svojou romantickou architektúrou a bohatou expozíciou historických predmetov a umeleckých diel, ale aj bohatou knižnicou, ktorá ukrýva viacero vzácnych a unikátnych kníh, vrátane inkunábul. Múzeum Bojnice pod vedením dlhoročného riaditeľa Jána Papca sa začalo špecializovať na umenie, umelecké remeslá a dejiny všeobecne. „V tejto oblasti knižnica na zámku patrí medzi najlepšie vybavené na východ od Bratislavy,“ uviedol správca knižnice a archivár múzea Erik Kližan. Dodal, že knižnica má v súčasnosti vyše desaťtisíc knižničných jednotiek. Uchováva vzácne encyklopédie, muzeálne zborníky a tiež Letopisy Matice slovenskej. Najstaršími a zrejme aj najvzácnejšími v knižničnom fonde sú inkunábuly z rokov 1493 až 1496.

(se)

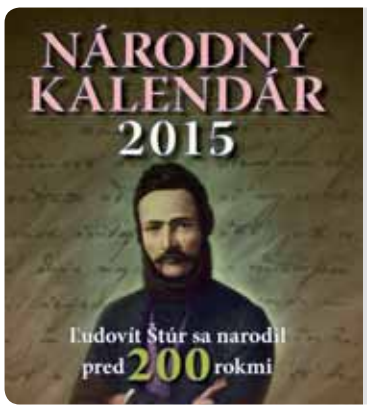

Národný kalendár na rok 2015 pripomína veľké výročie – dvesto rokov od narodenia Ľudovíta Štúra, jednej z najvýznamnejších osobností našej národnej histórie. Jeho prítomnosti v našom súčasnom živote je venovaný úvodník aj rozsiahly článok s názvom Máme život, máme budúcnosť od Tomáša Winklera, z ktorého sa čitateľ dozvie o Štúrovi všetko podstatné z jeho života. Nášmu velikánovi ducha je venovaných aj viacero ďalších článkov. Obsah Národného kalendára je tradične mimoriadne pestrý a nechýbajú v ňom okrem pripomenutia si závažných spoločenských jubileí aj výročia významných predstaviteľov nášho kultúrno-spoločenského života v minulosti – je tu črta o výnimočnom richtárovi mesta Martin A. Švehlovi, o zatvorení Matice slovenskej v roku 1875, o maliarovi kráľov aj žobrákov Jánovi Kupeckom, ale aj o Neslušanke Pole Negri, prešovskom Kumšte či rožňavskej Metercii a mnoho ďalších nemenej zaujímavých príspevkov.

(mh)

August Horislav Škultéty – zástavník v boji za slovenskú národnú vec

Zaslúžil sa o prvé slovenské gymnázium

Elena NEBUSOVÁ

Matičný výbor v Rimavskej Sobote pripravil v polovici októbra vo svojom miestnom sídle prednášku o Prvom slovenskom gymnáziu v Revúcej a o jeho správcovi, profesorovi a evanjelickom kňazovi Augustovi Horislavovi Škultétym, ktorý bol štúrovec, spisovateľ, etnograf a istý čas aj správca Matice slovenskej.

Evanjelických farárov v 19. storočí viedli k tomu, aby si osvojili reč ľudu, ktorému slúžili. Preto sa prirodzene postavili do čela boja za slovenskú národnú vec. Jedným z národne cítiacich predstaviteľov bol aj August Horislav Škultéty (*1819, Veľký Krtíš – †1892, Kraskovo). Aktívnej činnosti cirkvi a národu zasvätil vyše polstoročie a prácu duchovného vykonával tridsaťdeväť rokov. Spočiatku pôsobil ako kaplán v Tisovci u biskupa Pavla Jozeffyho. V spolupráci s tamojšími nadšencami založil cirkevnú knižnicu, spolok miernosti a nedeľné školy. Musel byť obľúbeným duchovným, keď si ho po smrti biskupa chceli Tisovčania zvoliť za farára. Pre nepriazeň maďarónov v búrlivých rokoch odišiel do Rozložnej. Tam na fare u neho dozrel zámer na vytvorenie čisto slovenského gymnázia. Hlavný dôvod na založenie gymnázia videl v potrebe rozvoja vzdelanosti slovenského národa.

■ ŠŤASTNÁ VOĽBA

Gymnaziálny výbor ho za správcu gymnázia potvrdil 16. septembra 1862 v deň slávnostného otvorenia školy. Život ukázal, že to bola šťastná voľba, lebo sa všestranne usiloval o jeho napredovanie a šírenie dobrého mena. Po násilnom zrušení revúckeho gymnázia sa utiahol do Tisovca, neskôr do Kraskova, kde prijal miesto farára. Bola to najbiednejšia fara v Malom Honte a zostal tam sedemnásť rokov. Dožil u dcéry Ľudmily. Jeho životný príbeh sa uzavrel 21. mája 1892. Písal duchovné piesne, básne, divadelné hry, zbieral slovenské povesti spolu s P. E. Dobšinským a tvoril učebnice pre žiakov, ktorých učil. Pôsobil aj ako správca Matice slovenskej.

■ DOBRÝ CHÝR

Prvé slovenské gymnázium vzniklo vo Veľkej Revúci, malo dobrú povesť doma aj za hranicami vlasti, lenže

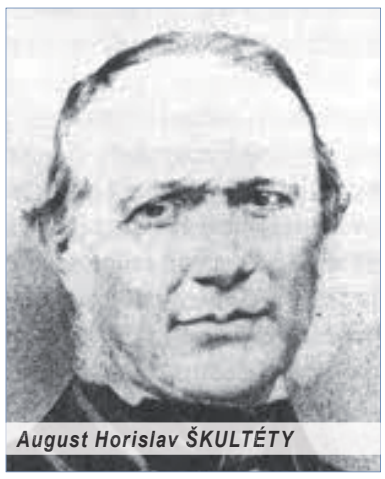
August Horislav ŠKULTÉTY

bolo slovenské, a to bol dôvod na jeho zrušenie úradmi. Učbárov – učiteľov – vyhlásili za zradcov vlasti, lebo tam sa nielen vyučovalo slovensky.

Počas celej dvanásťročnej existencie mala škola črty demokratizmu, podpory tvorivosti, slobodného myslenia a konania. Pričinili sa o to riaditelia a profesori: August Horislav Škultéty, Samuel Ormis, Rudolf Homola, dozorcovia školy Štefan Marko Daxner, Ján Francisci, Ľudovít Reuss.

Neografia koná v trende reformy

Prebiehajúca reforma odborného vzdelávania a prípravy prináša možnosť aktívnejšieho zapojenia sa zamestnávateľov do výučby v stredných odborných školách. Tak je to aj v Strednej odbornej škole obchodu a služieb v Martine a Neografii.

O nových možnostiach spolupráce zamestnávateľov vo výučbe v stredných odborných školách rokovali v minulých dňoch na pôde martinskej Neografie zástupcovia Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Martine. Patrick Schwab, generálny riaditeľ Neografie Martin, vyjadril pritom presvedčenie, že schopnosť stredných škôl uspokojovať požiadavky na výkon jednotlivých povolaní závisí vo veľkej miere aj od spoluúčasti zamestnávateľov, ktorá má priamy vplyv na neskoršiu úroveň odbornosti zamestnancov. Ponúkol žiakom SOŠ obchodu a služieb spoluprácu v rámci študijných odborov grafik tlačových médií a operátor tlače a učebného odboru polygraf – knihár. Neografia sa zaviazala, že bude vytvárať podmienky na praktické vyučovanie žiakov školy. Prostredníctvom prípravy podkladov na odborné zručnosti bude nepriamo vstupovať do tvorby školských vzdelávacích programov, vrátane obsahu maturitnej či záverečnej skúšky. Na základe podnetov riaditeľky školy Slavomíry Guráňovej a vedúcej strediska odbornej praxe Emílie Královej prediskutovali spoluprácu v praktickom vyučovaní v školskom roku 2014/2015. Žiaci budú prichádzať do styku s technikou konečného spracovania, napríklad Kolbus linka, falcovanie hárkov, šitie knižných blokov, laminovanie, ryhovanie, balenie a podobne.

(em)

Zasadal dozorný výbor Matice slovenskej

V Martine sa 24. októbra 2014 uskutočnilo zasadnutie dozorného výboru Matice slovenskej.

Členovia dozorného výboru si za účasti predsedu, prvého podpredsedu a správcu Matice slovenskej vypočuli podrobné správy o súčasnom vývoji a perspektívnom výrobnom pláne najväčšej kapitálovej spoločnosti Matice slovenskej – Neografie, a. s. – na rok 2015. Na základe štatistických vývojových parametrov s porovnaním za ostatné roky informácie predkladali a v diskusii na mnohé otázky odpovedali predseda predstavenstva Mgr. Stanislav Muntág, generálny riaditeľ Ing. Patrick Schwab a finančný riaditeľ Ing. Peter Budiský.

V druhej časti rokovania dozorný výbor konštruktívne hodnotil začatú reštrukturalizáciu v ekonomickej a personálnej oblasti v Matici slovenskej, a to najmä od nástupu nového správcu Mgr. Maroša Smolca (od júna 2014). V týchto súvislostiach sa dozorný výbor oboznámil s doterajším hospodárením v MS za rok 2014 . Uvítal schválenie rozpočtu na rok 2014 a zároveň si vyžiadal návrh rozpočtu na rok 2015 , ku ktorému chce zaujať svoje stanovisko.

V tretej časti rokovania sa dozorný výbor zaoberal priebehom digitalizácie archívu Matice slovenskej, na ktorý pred časom upozornil výbor MS, ktorý vytvoril pre digitalizáciu pracovnú komisiu. Dozorný výbor sa v súčinnosti so správcom MS a na základe správy komisie výboru MS bude zaoberať príčinami možného predčasného ukončenia digitalizácie, spôsobenou škodou Matici slovenskej, vrátane prijatia opatrení na odstránenie negatívnych následkov.

V závere rokovania dozorný výbor pozitívne hodnotil systémový prístup podpredsedov a správcu Matice slovenskej pri postupnom odstraňovaní nedostatkov, na ktoré poukazuje jednomyseľne prijaté Vyhlásenie dozorného výboru z tohto roku. Zobral na vedomie informáciu z vykonanej kontroly v MS ministerstvom kultúry, vrátane prijatých opatrení, informáciu z priebehu vykonaného poslaneckého prieskumu, ako aj ďalšie vnútromatičné otázky.

PRIPOMÍNAME SI

8. novembra

– pred deväťdesiatimi piatimi rokmi vzniklo v Bratislave Družstvo SND; v roku 1919 si dalo za cieľ založiť prvé naše profesionálne divadlo

– stoštyridsaťpäť rokov, čo sa narodil Ján Maliarik (1869 – 1946), filozof a spisovateľ, najmä však zabudnutý iniciátor európskej štátnosti s víziou svetového štátu, ktorý mal slúžiť ľudskému dobru; plán predložil šéfom európskych krajín v rokoch prvej svetovej vojny, jeho vízie uhorská vrchnosť potrestala väznením

9. novembra

– dvadsiate piate výročie pádu Berlínskeho múru; v roku 1989 sa tým zdvihla hlavná vlna masového odporu európskych krajín socialistického tábora

– ten deň istý umrel slovenský prozaik a filmový scenárista Alfonz Bednár, z jeho próz spomeňme aspoň romány Sklený vrch a Hromový zub, z filmov Slnko v sieti, Organ, Tri sestry a i.

10. novembra

– stopäťdesiat rokov od narodenia autora nášho prvého botanického terminologického slovníka Jána Vávru (1864 – 1960); uvádzal v ňom aj ľudové názvy jednotlivých rastlín, svoj rozsiahly herbár daroval Matici slovenskej

– pred sedemdesiatimi rokmi pri ústupe povstalcov do hôr a prechode Chabenca zahynul český novinár a politik, člen vedenia SNP Jan Šverma (1901 – 1944)

– pred rokom umrel nezameniteľný maliar, básnik ľudových postáv Milan Laluha (1930 – 2013)

11. novembra

– dvesto rokov od smrti slovenského učenca, veterinárneho lekára a profesora Viedenskej univerzity Pavla Adámiho (1739 – 1814)

– pred deväťdesiatimi rokmi zomrel vo Voderadoch cestovateľ, uhorský minister, vlastník jedného z najkrajších palácov blízko uhorského snemu (dnešnej Univerzitnej knižnice) v Bratislave Jozef Zichy (1841 – 1924)

12. novembra

– pred sto tridsiatimi rokmi uhorské ministerstvo vnútra schválilo stanovy Uhorsko-slovenského vzdelávacieho spolku, náhrady za zakázanú Maticu slovenskú, ale vo vedení boli iba Budapešti lojálne osobnosti, spolok žil z úrokov zo zhabaného matičného fondu vo výške päťtisíc zlatých ročne

– svetoznáma slovenská sopranistka Lucia Popová, sólistka Opery SND a Viedenskej štátnej opery, ktorá hosťovala na všetkých slávnych svetových scénach, by mala sedemdesiatpäť rokov (1939 – 1993)

13. novembra

– stopäť rokov od narodenia veľmajstra slovenskej krajinomaľby Júliusa Nemčíka (1909 – 1986), mimochodom, vyučeného cukrára i tesára, ktorý sa vo výtvarnom umení vzdelával až v tridsiatke, zanechal však veľké a tematicky pestré dielo

14. novembra

– dvesto rokov, čo sa narodil slovenský lekár, slavista a osobnosť srbského kultúrneho života Ján Šafárik, člen Štátnej rady Srbského kniežatstva (1814 – 1876)

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC, Drahoslav MACHALA. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.

vydavatel.sk SLOVAKIA ONLINE ·tasr·